

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul VI

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Un

N-rii 18-19

CLUJ, 1 Octombrie 1929

exemplar:

Lei 30

CUPRINSUL:

POLITICA EXTERNĂ: Diletantism dictatorial — — — — —
ACTUALITĂȚI: „Asociațiunea“ în viața culturală a Ardealului —
O gravă problemă de stat — — — — —
PROBLEME SOCIALE: Problema orientării profesionale — —
EUROPA CONTIMPORANĂ: Două expoziții în Spania: Barce-
lona—Sevilla. (Urmare și sfârșit) — — — — —
PROBLEME ECONOMICE: Situația zootehnică pe teritoriul jude-
țului Turda în ultimii 10 ani — — — — —
DISCUȚII LITERARE: Ortografii și accent — — — — —
PAGINI LITERARE: Heinrich Heine: Sfinxul (poezie) trad. de
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru-Opera: Des-
chiderea stagiunilor. — Cărți, reviste, ziare: Ștefan Meteș: Zu-
gravii bisericilor române — — — — —
FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI: Roumanie, terre latine. —
Panait Istrati ne anchetează. — Articolul 19. — Antoine Bourdelle

Dr. Alex. Ceușianu
Grațian C. Mărcuș
Horia Trandafir
Liviu Rusu

Flaviu Șuluțiu

Ioan Mochan
Dr. I. Ol. Ștefanovici-Svensk
I. Constantinescu-Delabaia

Cronicar

Red.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8.
CALEA VICTORIEI No 51.

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite
în America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

TEATRU-OPERA

Deschiderea stagiunilor

Teatrul Național și-a deschis regulat stagiunea, cu una din piesele clasice românești: *Fântâna Blanduziei* de Vasile Alexandri. Piesa a mai fost jucată în repetate rânduri, pe scena clujeană. Ea e, deci, arhicunoscută, citită și răs-citită, mai ales de spectatori mărunți, veniți la teatru de pe băncile școlilor. Faptul acesta ne dispenzează de a ne mai opri la valoarea ei dramatică.

Spectacolul ar fi fost din cele obișnuite la deschideri de stagiune, poate mai plicticos chiar decât altădată, dacă d. G. Bogdan-Duică, membru în comitetul de lectură al Teatrului și, de bună seamă, cel mai iscusit și mai bogat cercetător al operei și vieții lui Alexandro, n'ar fi venit să ridice spectacolul, precedându-l de una din acele conferințe ale dsale, abundente în luminisuri nebănuite, în sugestii cuceritoare. Ca și în minunata cărțuie, apărută acum doi ani — grăunte de aur, dintr'un hambar a cărui bogăție puținii o cunosc — dsa ne-a prezentat pe autorul *Fântânei Blanduziei* drept unul din marii factori de civilizare ai Românis-mului.

Actorii s'au achitat în mod onorabil de datoria lor. D. Zaharia Bârsan are un temperament care se potrivește admirabil unei anumite categorii de ro-luri. Când iasă din această categorie — ceeace se întâmplă destul de des — dsa e străin de sufletul personajilor. În Horațiu s'a regăsit cu toată căldura și resemnarea aceea duioasă, care e însușirea de căpătenie a talentului dsale.

Tot așa de bine a umplut rolul cu sufletul său dna Athena Dumitrescu, una dintre cele mai de seamă artiste ale teatrului clujean. Despre dsa s'ar putea repeta ceeace am afirmat mai sus despre d. Bârsan. Fizionomia dsale sufletească e, chiar, mai bine definită.

Cu toate aceste reale merite, spectacolul a fost pentru noi o decepție. Ni-s'a spulberat din nou o speranță pe care o încălziam de mult în suflet. Doriam anume, ca în toamna aceasta teatrul clujean să-și deschidă porțile printr'un act de dreptate față de cea mai de seamă valoare literară, pe care a dat-o Ardealul, după războiu. Acest act întârzia prea mult. Nerecunoștința aceasta față de un artist, consacrat nu numai de înfața noastră scenă națională, ci și de Streinătate — *Mesterul Manole* al lui Lucian Blaga, căci de dsa e vorba, se va juca la mijlocul lui Noembrie la Berna, iar în cursul anului la Milano — nerecunoștința aceasta e, de-a dreptul, revoltătoare. Ni-s'a promis, acum un an, că se va închide stagiunea cu el: a fost înlăturat în ultimul moment. Promisiunea s'a amânat pentru toamnă; peste vară însă, ea fost uitată cu desăvârșire. Ne întrebăm acum, care e rostul acestei instituții, susținut ă cu banii grei ai milioanelor de români. Să ne dea spectacole de mahala, ca acele *Șapte fete de măritat* din stagiunea trecută? Să tortureze actorii — pentru a nu mai vorbi de public — cu acel monument de platitudine care a fost *Crina*, dlui Psatta? Sau să facă o operă de educație artistică, de valorificare a elementelor românești, chiar dacă operele acestora nu umplu sălile cu publicul spectacolelor de circ? Să răspundă cei ce se găsește în fruntea instituției. Printre se găsește doar oameni,

cari au mai multă pricepere literară decât d. Constantia Pavel directorul general.

Dintre piesele jucate, de atunci încoace, remarcăm *Apus de Soare* de Delavrancea pentru creația dlui Braborescu în rolul lui Ștefan. Mai rar o potrivire așa de minunată în dicțiune, gest, până și în statură. A fost o seară de încântare pentru noi. Limbașul inspirat al lui lui Delavrancea vibra cu întreaga lui căldură, în jocul dlui Braborescu.

Opera și-a deschis stagiunea cu *Năpasta* lui Sabin Drăgoiu. Am vorbit, la sfârșitul anului trecut, despre această admirabilă lucrare a compozitorului bănațean, de aceea nu adăugăm, de astădată, nimic.

Când punem revista subț presă se prezintă *Boris Godunov*, geniala compoziție a lui Mussorgsky. Vom vorbi despre ea într'unul din numerele viitoare.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Ștefan Meteș: *Din istoria artei religioase române: I. Zugravii bisericilor române*, Cluj 1929, tip. „Progresul” (Extras din *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, secția Transilvania*, (1928—29).

Dl Ștefan Meteș este unul dintre cei mai buni cunoscători ai trecutului vieții noastre religioase. Serierea dsale *Istoria Bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria* este lucrarea de căpătâiu pentru oricine vrea să cunoască acest capitol frământat de viață spirituală a Ardealului. Dar harnicul istoric nu s'a oprit numai la trecutul bisericii românești de dincoace de Carpați. În diferite studii, mai mărunte, dsa a cercetat relațiile acestei biserici cu cea din principate; dsa s'a adâncit deci, de mult, în acea mină inepuizabilă care este istoria vieții religioase a românis-mului.

De astădată ne scoate de acolo pe zugravii cari au împodobit cu penelul lor — uneori minunat de iscusit, alteori stângaci — lăcașurile noastre de credință.

Studiul dlui Ștefan Meteș trebuie remarcat, înainte de toate, pentru *materialul* pe care-l cuprinde. Autorul n'a voit să dea un studiu asupra operei zugravilor bisericilor rom.; dsa s'a mulțumit să scormonească de prin studii, documente și diferite însemnări prizărite prin periodicele românești și streine numele acestor zugravi și atât cât se știe din biografia lor. Cu privire la opera zugravilor dsa reproduce aprecierile specialiștilor.

Materialul strâns de hărnicia dlui St. Meteș e considerabil și foarte prețios. O mulțime de meșteri ai penelului pe lângă opera cărora am trecut înșine de atâtea ori, fără să-i bănuim măcar autorul, sunt scoși la iveală și situați în cadrul epocii lor.

Se poate vedea din această lucrare mai limpede decât din studiile mărunte de până acum cât de mare a fost influența bizantină asupra plasticei noastre bisericesti. O mare parte dintre zugravii bisericilor românești — și nu a celor de puțină însemnătate artistică — sunt veniți de peste Dunăre, greci, sau sârbi, unde și-au câștigat un nume prin măestreria lor.

Pe lângă această influență dela om la om, ceeace a dat însă bisericilor noastre marca plasticei bizantine au fost acele cărți pentru meșteșugul zugrăvitului:

„Erminele”, traduse din grecește, a căror literă era sfântă pentru meșteri oricărui bisericește de pe pământul românesc, Dl Meteș consacră un capitol acestor manuale.

În același capitol autorul ne dă prețioase informații asupra școlilor de zugrazi, și asupra breslelor zugravilor și pictorilor.

Întreg acest capitol poate fi considerat ca o introducere. Fondul cărții îl alcătuiesc capitolele cari tratează despre zugravii bisericilor din cele trei provincii românești: Țara Românească, Moldova și Ardeal. Dsa începe cu acea capodoperă a artei noastre bisericesti care este Biserica domnească dela Curtea de Argeș, zugrăvită de meșteri greci și sârbi. Urmează Mănăstirea Argeșului, acea minune a Țării Românești; apoi diferitele mănăstiri, schituri, biserici resfirate pe cuprinsul Munteniei.

În capitolul următor autorul tratează epoca de glorie a picturii bisericesti în Moldova, ale cărei urme strălucesc și astăzi în mănăstirile și bisericile Bucovinei și ale Moldovei. Aici găsim și multe nume românești.

Strălucirea aceasta s'a întins până la sfârșitul veacului al XVII-lea. Ea a încununat cu aureola artei domniile unui Neagoe Voevod, Radu dela Afumați, Ștefan cel Mare, Vasile Lupu, Matei Basarab, Mihai Viteazul... După ei a urmat căderea, nu numai în cele lumești, dar și în cele spirituale. Intrăm într'o epocă — veacul XVIII și XIX — când nu mai e ochiul domnese care să grijească de splendorile lăcașurilor Domnului, care să caute prin mănăstirile Bizanțului sau ale Rusiei, ba unori să trimită până în Italia după zugravul priceput. Pământul românesc se împânzește cu tot felul de bisericuțe ridicate din osărdia boerilor sau a credincioșilor mai săraci la pungă. Ele sunt zugrăvite cum dă Dumnezeu, de meșteri găsiți la întâmplare. Uneori se întâmplă ca acești meșteri să fie înzestrați cu talent; de cele mai multeori ei sunt însă niște diletanți cari și-au făcut o meserie din zugrăvire, neavând alta mai bună. Dl Meteș înșiră o mulțime de aceștia. Specialiștii au datoria să cearnă prin sita criteriilor artei opera lor, înainte ca vremea să-și desăvârșască distrugerea.

Cel mai prețios din capitolele cărții îl credem pe cel închinat zugravilor bisericilor din Ardeal („zugravii bisericilor românești din Ardeal, Banat și Maramureș în veacul al XV—XIX-lea”). Aici autorul a trebuit să răsfoiască mult material strein, cu deosebire ungurese. Dsa a făcut-o cu multă sârguință și pricepere. O mulțime de zugravi ale minusculelor biserici ardelenice sunt scoși din noianul vremii. Între aceștia se găsește și de cei veniți de peste munți, din țara de baștină a artei noastre bisericesti. Înșirându-i d. Ștefan Meteș dă încă o contribuție de preț la legăturile Ardealului cu țările românești, pe cari dsa le studiază de multă vreme.

Studiul e încheiat de 48 de reproduceri după operele mai însemnate ale zugravilor și pictorilor despre cari s'a vorbit în lucrare. Ele sunt de o execuție satisfăcătoare. Am fi dorit vre-o două sau trei în culori.

Cronicar.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Director: Ion Clopoșel

Redacția și Administrația:
CLUJ, { Calea Victoriei 51. Telefon: 308
Plaza Unirii No. 8.
CLUJ, 1 Octombrie 1929

Anul VI N-rîi 18—19.
Un exemplar: Lei 30

Diletantism dictatorial

Realizările depe urma unei concepțiuni noi de guvernare își exercită cu nedesmițită regularitate puterea de captare asupra ideologilor. Minți erudite sunt tentate să se degajeze printr'o singură mișcare de întregul lor bagaj de cunoștințe politice vechi, ca să se închine curentului nou — cu toată sinceritatea convingerii lor.

Psihoza succesului devine însă periculoasă, când mișcarea ideilor asmuțta pofta arivismului și îndeamnă caractere irresponsabile înspre aventură. Pseudofascismul unui colonel desechilibrat — rămânând perfect ridicol în intern — poate suleva însă în afară aprecieri tendențioase cât se poate de dăunătoare prestigiului țării dornice de consolidare.

Strecurătoarea cenzurii nu este întotdeauna în stare să stăvilească filtrarea versiunilor ciudate și chiar dacă indignarea publicității se întâmplă prin măsuri coercitive, ca în Jugoslavia — opinia mondială își formează păreri, cari întrec prin concluziile lor funeste, realitatea. Esperiența veche rămâne aceeași. Cu cât se oprește mai sever cursul normal al schimbului de știri, cu atât denaturarea îmbracă proporții mai fantastice.

Foarte puțini bărbați de stat ar ezita — dacă ar fi întrebați asupra situației generale din Europa — să arete drept izvor al nedumeririlor — regatul Jugoslaviei. Cu strângere de inimă trebuie să ne câștigăm potrivita orientare asupra posibilei desvoltări politice din statul vecin, cu care stăm în strâns raport de colaborare. Privite evenimentele din Jugoslavia dela distanță internațională prea ușor se înclină balanța judecării în defavorul regimului inaugurat prin lovitura de stat din 5 Ianuarie 1929.

Situația internă a regatului jugoslav până la sfârșitul anului 1928 ni se înfățișează prin similitudinea mijloacelor

de guvernare ce s'au aplicat și în țara noastră. Figura lui Pasiei, șeful partidului radical, ca și a lui Ion Brătianu șeful partidului liberal se profilează în convingerea intimă a cercetătorului, ca personalități eucerate de fanatismul unei vocațiuni istorice, stăpânind destinele țării sub sugestia monopolului escluziv al puterii. Odată dispăruli de pe arena politică, partizanii crescuți în umbra acestor doi mari bărbați de stat — au fost condamnați la rolul decadent al epigonilor. S'a păstrat și acolo ca și aici nota arbitrarului în guvernare și suveranul dispreț față de curentul unei largi democrații — cu singura deosebire că titularii guvernelor numai dețineau suprafața personală de afirmare.

În Jugoslavia situația era dificilă din motivul desagregării lăuntrice al coeziunii statului. Contopirea slavilor cu diverse tradiții și culturi distanțiale nu reușise sufletește din pricina autocratizmului sârbesc. În special croații conduși de neastâmpărul Ștefan Radići, șeful partidului țărănesc, încurajau printr'o vastă propagandă curentul de emancipare politică a croaților. După moartea lui Pasiei, sarcina grea de guvernare a fost încredințată coaliției partidelor: radical, democrat, sloven și musulman, sub prezidenția lui Vukicevici. Un incident fatal provocat în scupeina din 20 Iunie 1928 printr'o ieșire intempestivă a lui Radići — s'a terminat cu descărcarea revolverului deputatului montenegrin Rachici. Între victimele nefericitei impulsivității asasine este și Ștefan Radići, care pică la pământ greu rănit cu cuvintele „Trăiască regele”. Moartea lui survenită la 8 August 1928 trezește stupefacție imensă în întreaga țară. Noul guvern constituit sub prezidenția abatelui Koroșeț nu izbuteste să risipească tendința tot mai violentă spre autonomizarea ținuturilor alipite regatului sârbesc și în cele din urmă se

vede silit să demisioneze. Rând pe rând defilează șefii partidelor în fața suveranului Alexandru I., profund îngrijorat de soarta țării. Cheia situației politice o dețin croații, deoarece guvern fără croați nu se poate concepe. Ori croații pretind deschis independența politică, păstrând comunitatea cu regatul sârbesc numai prin uniunea personală sub una și aceeași casă domnitoare. Nu trebuie uitat că ideea unui stat federativ a format întotdeauna obiectul revendicărilor croate. Încă în anul 1915 când se discuta forma viitorului stat jugoslav, între oamenii politici sârbi și croați din străinătate, croații erau opoziții ireductibile ai sistemului centralist preconizat de vechii sârbi. Reorganizarea statului — pe baza vechii idei croate, revenise așadară la ordinea zilei.

Înăsprirea intolerabilă a raporturilor interne neputând fi învinșe și predominând părerea pentru păstrarea continuității politice — regele Alexandru I, se hotărăște la cel mai greu pas posibil. Dictatura militară prin absolutism. Ucazul din 5 Ianuarie 1929 desființează regimul parlamentar și dispune abolirea constituției din anul 1921. Guvernul este încredințat generalului de gardă Jivkovic, care procedează imediat la complecta desființare a organizațiilor politice din țară. Sunt triste zidurile grandioase ale noului palat al Scupeinei ridicat pe terasa Kalimegdanului. Ironia destinului a vrut ca să se isprăvească tocmai atunci, când regimul parlamentar a fost desființat. Unde-s augurii să prezică pe seama cui vor fi deschise porțile acestui palat? Jocul neprevăzutului aduce câte odată surprize capricioase. Casta militară din Jugoslavia și-a păstrat omogenitatea pur sârbească și amestecată în politică a ajuns acum literalmente la atotputernicie.

Rar se abate o știre în presa mondială

asupra mișcărilor interne, din Jugoslavia. Gura înțeleștă nu poate vorbi. O firavă încercare de-a deștepta interesul celorlalte state asupra stărilor Jugoslave s'a operat prin comunicatul de jumătate de an, telegrafiat în stil militar de către guvernul generalului Jivković. Lumea avea impresia unui buletin medical asupra gradului progresiv sau regresiv al bolii — și abstrăgând de comentariile condescendente ale presei franceze, nimeni nu s'a simțit obligat să creadă cuprinsul conceptului literaro-militar.

Pretinsa operă de armonizare din țară — a fost grabnic desmințită prin ieșirea din guvern al ministrului de industrie Majurancic — abia la două săptămâni după publicarea buletinului informativ. Altă știre referitoare la transportarea leaderului croat Pribicevici din închisoare la un sanator din Belgrad, evident că nu putea potoli aversiunea opiniei mondiale față de noile stări. Indiferența regimului fascist cu adevărat dictatorial al lui Mussolini încă s'a învederat prin neprelungirea pactului de amicitie italo-jugoslav. Nu poate deci surprinde pe nimeni apariția unui inconștient la congresul studentesc din luna August a. e. în Budapesta, care a rostit în numele Croației o cuvântare atât de încurajatoare pentru aspirațiile ungurești încât studenții țărilor Micii Antante, vor fi siliți să ia atitudine contra utilizării congreselor studentești pentru scopuri subversive revizioniste.

Intâmplările din Jugoslavia nu pot trece necomentate din punct de vedere doctrinar. Înălțuirea evenimentelor, care văd în regimul democratic o decădere a puterii de stat. Sistemul reprezentativ prin vot obșteșc începe să fie combătut în ultimul timp cu mare înverșunare în toate țările — invocându-se drept argument principal împotriva regimului parlamentar incompetența aleșilor și efemera stabilitate a partidelor politice. Formula dictatorială cu adunări reprezentative compuse din membri experți și tehnicieni — așa cum o realizează Mussolini e viu comentată ca viitoare reformă de guvernare.

Nici nu s'ar crede, cât de conștinse sunt conștiințele politicianilor rațați — că salvarea și refacerea țării s'ar putea realiza numai pe această, cale. Noroc că e profund inofensiv acest diletantism dictatorial, care uită că măsura abolirii orânduirii constituționale se poate justifica numai pentru cazuri excepționale.

„Asociațiunea“ în viața culturală a Ardealului

La 10 Mai 1860, în frunte cu mitropolitii Andrei Șaguna și Ștercă-Suluțiu, 171 fruntași ai neamului românesc din Ardeal au cerut permisiune autorităților împărătești pentru înființarea unei societăți transilvane pentru literatură și cultura poporului român. Prin aceasta se începuse acțiunea, iar la 9/21 Martie 1861 ea a fost încoronată cu succes, întemeindu-se solid noua instituție națională, Asociațiunea pentru literatură și cultura poporului român, care avea menirea să ridice nivelul poporului, prin cultură și să ajute la progresul său prin învățatură de tot felul.

Rostul instituției era bine fixat. Pe lângă datoria de a ținea mereu vie conștiința națională românească,

ea trebuia să lucreze prin toate mijloacele propagandei pentru prosperarea culturală și economică a marelui masse a populației dela sate.

Asociațiunea și-a îndeplinit prima datorie pe deplin. Conștiința naționalității a fost ținută mereu vie și la realizarea unității naționale a contribuit într'o măsură nebănuită de mare educația națională dată numeroaselor generații prin activitatea conștie a „Asociațiunii“.

Înainte de unire era natural ca alături de scopul sublim al unirii tuturor românilor și pregătirea sufletească pentru acest mare act istoric, acțiunea pentru luminarea culturală, socială și economică a poporului, fără să rămână uitată, totuși să nu poată ocupa decât al doi-

De bună seamă cazul Jugoslaviei s'a produs pe urma unei situațiuni excepționale, dar ajungerea la acest stadiu a determinat-o exclusiv numai denaturarea regimului parlamentar. Nu se poate imputa parlamentarismului nici o vină acolo unde drepturile constituționale ale cetățenilor nu sunt respectate deloc. Or, după mărturisirea unui gazetar sârb, alegerile din Jugoslavia erau ceea ce puteau fi într'o țară balcanică — adică un simulacru mincinos pentru seducerea occidentului, că țara se conduce după rețeta democratică. Consecințele le-am experiat cu toții, ele se concretizează în demoralizarea și discreditarea celor mai înalte instituții de stat. Camarilă, coterie, arbitrar și volnicie devin instrumentele vinovate prin care se decid marile interese de stat. Când o astfel de funcționare al așezământului constituțional se petrece într'o țară în care lipsește unitatea perfectă sufletească — evident că rătăcirea deviază în criză acută. Politica e un câmp de bătaie cu o condiție — să nu o conducă militarii. Ori în Jugoslavia consolidarea internă alunecă în mod regresiv dela sistemul parlamentarismului viciat la suprimarea constituției și întronarea unui sistem de guvernare pe care nu știi cum să-l numești dictatură militară sau absolutism? Regele este capul armatei. Întrebarea este numai dacă

regele Alexandru I, este acela care are influență decizivă asupra armatei, sau dacă influința pornește dela armată asupra regelui? În cazul din urmă regele nu este decât prizonierul anturajului său panașat, — plus că e supusă politicește și țara capriciului cutărui sau cutărui general. Generalul Jivković din Jugoslavia și generalul Primo de Rivera din Spania în contact cu democratismul radical a lui Maedonald escită spiritul de comparație, dar ne ferim să tragem concluzii. Oponem doar strălucitul reviriment din țara noastră devenită profund democratică — experienței dictatoriale din Jugoslavia. Vizionarul adevăratei noastre consolidări politice, prim-ministrul Iuliu Maniu a statornicit în elascia lui cuvântare din 5 Iulie 1929 — în mijlocul aplauselor unanime de cameră: „Partidul național țărănesc și guvernul pe care-l susține stau neclintiți pe baza constituționalismului parlamentar. Partidul național țărănesc nu se va abate dela această direcție a sa, care este conereseută cu mintea, cu inima și cu sufletul său“. Realizarea unificării sufletești depline nu se poate ajunge prin aventura diletantismului dictatorial — ci pe calea spontană a înțelegerii colective, priin liberă și cinstită aplicare a regimului democratic.

Dr. Alex. Ceușianu

lea plan. Însă interesul față de importanța culturalizării mulțimilor, de care depinde energia oricărei acțiuni de masse, a îndreptat solicițundinea acelor care purtau pe suflet înaintarea păturei țărănești, spre o mai vie și mai sistematică muncă pentru organizarea satelor. Astfel cu câțiva ani înainte de izbucnirea războiului mondial, vedem că Asociațiunea înțelegându-și adânc rosturile, se îndreaptă cu putere spre realizări în aceste direcții.

Asociațiunea se organizează ca o puternică editură literară atât pentru intelectuali, cât îndeosebi, pentru popor. Prin această instituția a dovedit o rară înțelegere pentru adevăratele necesități culturale ale poporului, dându-i hrană bună sufletească prin cărțile sale. Iar ca dovadă că poporul a primit cu bucurie noua orientare a Asociațiunii ajunge să amintim că Biblioteca populară abia în câțiva ani a fost abonată de 10,589 abonați, din care 8136 țărani. Succesul desăvârșit a indicat cu precizie drumul care va trebui să-l pornească instituția pentru viitor.

Tot în acea vreme veni nu numai un suflet generos ci și o minte înțelegătoare a nevoilor poporului român, care a dat o îndrumare energetică spre îndreptarea activității Asociațiunii pe încă un tărâm, anume al organizării economice a satelor prin cooperatie, mai ales prin cooperative de credit, bănci populare. Marele Vasile Stroescu avu nu numai meritul mecenatului care ajută cu largheța sa, ci, mai mult, a unui îndrumător real a destinului poporului. Boerul basarabean înțelesese perfect drumul adevărat, singurul ce poate duce cu succes la propășirea economică și socială a satelor. În urma acestui imbold Asociațiunea și-a întocmit un program de muncă pentru propaganda cooperativei, a angajat conferențieri cooperatiști, a tipărit broșuri de propagandă și tocmai când să se înceapă marea muncă, izbucni războiul, oprind orice activitate pentru moment, urmând ca ea să fie continuată iar.

Iată deci cum înainte de unire programul de muncă al Asociațiunii s'a fixat precis în cadrele necesităților imperioase pentru progresul real al națiunii.

În rezumat, scopurile Asociațiunii, până la Unire, erau trei:

1) păstrarea vie a conștiinței naționale;

2) luminarea poporului prin conferințe și mai ales prin puterea cărților;

3) progresul economic și social al satelor prin luminarea economică a poporului, îndreptându-l spre organizații cooperatiste.

Succesul Asociațiunii în trecut n'a fost numai în idealismul membrilor sau priceperea conducătorilor, ci îndeosebi în faptul că această instituție lucra, din răspuțeri, pentru realizarea unor scopuri, care constituiau într'adevăr punctele cardinale ale noilor orientări a poporului românesc din Ardeal.

După unire situația s'a schimbat radical. Poporul nu mai era stăpânit de străini. Ni se deschidea orizontul minunat a libertății naționale. Rămânea, numai, să desăvârșim acum opera prin muncă, organizare, și îndeosebi, prin înfăptuiri.

Natural, scopurile Asociațiunii trebuiau să resimțescă și ele impulsul vremurilor noi. Interesul și gradul intensității muncii, ce trebuia să desvolte Asociațiunea pentru fiecare scop în parte, era necesar să fie modificate după cum cereau împrejurările noi. Lupta pentru libertate și cu aceasta implicit ținerea vie a conștiinței naționale nu mai copleșesc prin importanța ei activitatea Asociațiunii. Mai ales că atâtea instituții ale statului întregit contribuie și ele cu prisosință pentru realizarea, pe mai departe, a acestui desiderat.

În schimb celelalte două scopuri au întrecut, în noile condiții de viață a poporului român, prin importanța lor covârșitoare orice alte preocupări. Dintr'un interes secundar ele s'au impus impetuos pe întâiul plan al noiei activități de organizare și de desvoltare a poporului. Luminarea maselor rurale prin învățătură și mai ales prin cartea bună, iar apoi organizarea economică a satelor pe baze cooperatiste, trebuiau să constituie prin urmare piatra unghiulară a noului program de muncă.

Decât — durere — nu s'a mai întâmplat așa. După unire, noii conducători ai Asociațiunii n'au mai prins pulsul adevărat al necesităților poporului dela sate. S'a aruncat desdeiva, că obiectul Asociațiunii este: satul, însă prea puțin s'a făcut și pentru traducerea în fapte reale și utile a atâtor lozinci. Și chiar și ce

s'a făcut n'a avut șansa nici pe de parte ca să fie într'adevăr folositor. Iar urmarea este că mulțimea n'a mai simțit comunitatea de ideal cu instituția condusă de oameni cu alte idealuri. Câtă înțelepciune se cuprinde în următoarea gândire. „O țărănime fără conducători deștoinici este pierdută, dar nu e mai puțin adevărat, că și conducătorii, fără o țărănime întrefinută cu mijloace moderne de educație morală și economi, își pierd roștuil în vieața poporului”. Ce a făcut Asociațiunea prin noii ei conducători în ultimii zece ani?

Întâi și întâi s'a crezut că e util ca să se lucreze și mai departe cu aceleași forțe și aceleași metode pentru trezirea conștiinței naționale.

Rezultatul: că opera de propagandă națională de dinainte de război s'a prefăcut într'un „conferențiarism” romanțios, condamnat de toți oamenii de cultură. Cu toate acestea conferențiarismul a înflorit, nu s'au spus doar niciodată atâtea conferințe înflăcărâte ca în acești zece ani, pentru ca la prima cercetare obiectivă să se constate că sunt anachronice, inutile, cu alt cuvânt... vorbe aruncate în vânt.

Luminarea poporului prin prelegeri și demonstrațiuni economice, cât mai ales prin tipărirea și răspândirea de cărți bune pentru popor, trebuia făcută cu o intensitate mărită, înzecită chiar. Realitatea a fost alta. Conferențiarismul economic au fost desființați, cursuri pentru industria casnică, egricolă etc. prin specialiști, așa cum înainte vreme se încercase (spre pildă cursul de rotărie organizat de primpretorul din Săliște, d. Drăghici, în comuna Gurărulei (jud. Sibiu) în Martie 1912) înregistrând un minunat succes real, economic, social și chiar și sufletec, — după unire nu s'a mai făcut de loc. Tirajul cărților populare ale Astrei înainte de război era de 12—15.000 exemplare și treceau toate vânzându-se pe bani gați. După unire s'a crezut că e mai bine ca broșurile populare să fie distribuite gratuit prin despărțiminte, lăsând cu totul la o parte propaganda adevărată a cărții și tirajul a scăzut la 5—6000 exemplare. Dar unde mai punem pierderea că broșurile împărțite au devenit un capitol financiar irozit, dar și pierderea morală căci până unde broșurile cumpărate, suntem siguri că au fost citite, cele dăruite, a-

vem dovezi, că sunt disprețuite, ca orice gratuitate care vrea să te ferească cu de-a sila.

După unire cu toate că poporul era mai setos de cultură, mai doritor de cărți bune ca oricând, din lipsa de înțelegere a conducătorilor în cei 10 ani ai unirii *activitatea editorială a Asociațiunii a scăzut simțitor*. Abia secțiunile au încercat în ultimii ani o revenire însă exclusiv numai pentru intelectuali. Iar acțiunea editorială, chiar și atâta cât este, nu este condusă în mod constant de oameni pricepători.

Dar progresul economic al țărănimii prin cooperatie cât a fost ajutat de acțiunea de îndrumare propagandistă a Asociațiunii? În anii de după unire s'a intensificat oare munca depusă în această direcție? Repet, e vorbă numai de *îndrumarea țărănimii spre instituțiile cooperatiste*, căci finanțarea acestora cade, natural, în sarcina altor instituții, bancare în primul rând.

Într'un studiu în care am analizat situația cooperatiei din Ardeal, am caracterizat starea mișcării cooperative după unire în felul următor: „Încercările de a reveni la îndrumarea mișcării cooperative a țărănimii ardeleni prin reinvierea tradiției propagandei prin Asociațiunea culturală „Astra” (văd o circulară din 23 Iunie 1920 și semnata de Partenie Cosma p. președinte), care înainte de război, în urma îndemnului și ajutoarelor financiare date de V. Stroescu, a susținut cooperatia — n'au reușit, din simplul motiv că noua acțiune nu s'a făcut de pricepători și a fost lipsită și de puterea și stăruința vâjnoasă a realizării sincere și adevărate. Învățători economici, propagandiști economici, după război, n'am mai avut, cari să ne învețe în ce fel și chip să ne organizăm. Bucureștii, centrele oficiale nu ni i-a trimes, iar conducerea Asociațiunii a făcut greșala de neiertat că s'a desinteresat de chestiune, (adecă de propaganda cooperatiei) cu toate că avea obligamentul moral să-l aducă la îndeplinire”. Ca ultimă dovadă amintesc că în zece ani în Ardeal trebuia să ia ființă în total măcar trei mii unități cooperative de totfelul. Azi avem abia 462, deci conducerea Asociațiunii prin inactivitatea ei în domeniul propagandei cooperatiste, este și ea părtașă la nașterea crizei vieții economice rurale, chiar mai accentuate în Ardeal, decât în alte părți.

Din acestea se desprind lămurit adevăratele motive ale crizei Asociațiunii în anii de după unire. Dacă această instituție a fost în apogeu în anii din preajma războiului, aceasta se datorește faptului că frunțașii intelectuali de atunci au înțeles perfect menirea instituției, adecă să lucreze pentru interesele naționale, culturale și economice ale poporului român. După Unire noii frunțași n'au înțeles glasul vremurilor schimbate și în loc de o operă de *înfăptuire* am văzut că s'au complăcut într'un *romantism diletantism cultural învăluit în fraze frumoase*.

Această rătăcire n'a rămas însă fără urmări. Faptele s'au răzbunat. Și astăzi ni-e dat să asistăm la desfășurarea în plin a crizei nu numai a instituției, dar de pe urma ei la criza culturală și socială a poporului român din Ardeal. Prin noua ei activitate, Asociațiunea s'a depărtat simțitor de populația rurală, cu toate că de atâtea ori, prin vorbe, însă numai prin vorbe, s'a arătat necesitatea apropierei față de ea. Între orientarea actuală a Asociațiunii și între drumul adevărat al poporului este o prăpastie adâncă, căci conducătorii n'o dirigează spre drumul natural al adevăratului progres cultural și social al neamului. „Astra” este alături de timp — o spune toată lumea. Nu, greșesc cei ce spun așa, Asociațiunea e în sufletul poporului, numai aceia cari îi conduc destinele astăzi n'o știu armoniza cu tendințele actuale de dezvoltare a poporului dela sate.

Astăzi a devenit de o arzătoare actualitate reinvierea Asociațiunii. Dacă vrem o reorganizare sinceră, atunci va trebui să o prefacem din temelii. De geaba vom acoperi pe rețele igrasios cu covoare. Nu folosește nimic. Strică mai mult chiar. Reorganizarea Asociațiunii nu se poate face cu paliative sau cu jumătăți de măsuri. Dovadă e situația de astăzi a cârpelilor de zece ani. După organizarea serioasă a cadrelor sale interne, date prin statute noi; concepute în lumina celor mai moderne teorii ale organizării raționale, urmează *necesitatea îmbocmirii unui nou program de muncă, tradițional în bunele intenții, potrivit cu interesele reale ale poporului și modern în metode și realizări*. Repet noțiunile de „real” „modern” și „potrivit intereselor actualelor nevoi ale țărănimii”, fiindcă în domeniul cultural cam avem obiceiul de a întocmi programe fantastice, și a nu realiza ni-

mic. Operele serioase cu înfăptuiri durabile se fac însă în alte condițiuni. Pentru acestea se cere în primul rând fixarea drumului de parcurs, apoi o muncă stăruitoare, conștientă și sistematizată.

Ținând seamă de aceste principii pe care le considerăm fundamentale socot că, dupăce într'o lucrare am fixat reorganizarea internă statutară a Asociațiunii,*) voiu face operă utilă contribuind cu modestele mele cercetări la studiul unui nou program de muncă, înspirat de intențiile marilor înaintași, dar adaptat nouilor condițiuni de viață, astfel ca, înfăptuirea lui să aducă, în mod real, ridicarea culturală și socială a țărănimii române din Ardeal.

Grațian C. Mărcuș

Antoine Bourdelle cel mai mare dintre sculptorii în viață a murit subit, în zilele trecute, la Paris. Operele lui sunt de ajuns de cunoscute la noi, datorită achizițiilor pe care le are „Muzeul Simu”, din capitală și care nu sunt dintre cele mai puțin însemnate. Așa e de pildă acel „Fruct” plin de grație, apoi busurile de o expresie puternică ale soților Simu, — pentru a nu numi, decât pe câteva dintre ele.

Bourdelle a fost un mare sculptor de simbole. Pentru a da o expresie cât mai covârșitoare unei idei sau unui sentiment, el simplifica și accentua anumite însușiri ale corpului, sau recurgea la mijloace capabile de o bogată sugestie. El a fost un mare statuar. Am amintit într'unul din numerele trecute ale revistei de monumentul lui Mickiewicz, cel mai mare poet polon, care a fost ridicat într'una din piețele Parisului. Monumentul e nn model al tehnicii și al felului de inspirație al lui Bourdelle. Mai amintim aici dintre operele lui de seamă: basoreliefurile de la teatrul Champs-Élysées din Paris; „Herakles”, busturile lui Anatole France, Sir James Frazer, etc.

Vestim pe cititori, că în curând vor eși următoarele două lucrări scrise de colaboratorul nostru Dr. I. Ol. Ștefanovici-Svensk:

1. **Chipuri și Suflete Engleze** (ed. *Cartea Românească*, Buc.), o serie de schițe și eseuri asupra vieții și psihologiei britanice;

2. **M. Eminescu: Poems**, cu cele mai de seamă poezii ale maestrului, traduse în englește în colaborare cu Miss S. Pankhurst.

Această tălmăcire marele G. Bernard Shaw o consideră drept „a work of literary virtuosity” („o lucrare de virtuozitate literară”). Cartea va apărea în Londra.

Ambele volume poartă prefețe de d. Prof. N. Iorga.

*) V. „Societatea de mâine” Nr. 16—17, 1929.

Problema orientării profesionale

Impresii din Germania și propuneri pentru organizarea ei la noi

I.

1. Generalități.

Birourile de orientare profesională din Germania își datorează existența unor împrejurări sociale și economice, cari în bună parte s'au ivit deja înainte de războiu. Starea lor actuală are la bază o evoluție în două direcții: *Una socială și alta psihologică.*

Punctul de vedere social. Cu progresul vertiginos al industriei s'au ivit pe piața muncii câteva anomalii, cari trebuiau îndreptate: Anumite ramuri de meserii erau supraîncărcate, iar altele erau prea puțin căutate. Lumea era cam desorientată, fiindcă nu se știa în ce direcție sunt mai multe locuri vacante și ce perspectivă prezintă fiecare profesiune. În urma acestor împrejurări au luat ființă anumite birouri de plasare, care făceau statistica locurilor vacante și serveau ca intermediar între muncitori și patroni. Aceste birouri se numeau „Lehrstellenvermittlung“ sau „Arbeitsvermittlung“.

Aceste birouri nu se mulțumeau numai cu statistica locurilor vacante, ci aveau toate informațiile, ce puteau interesa. Oricine se prezenta la un astfel de birou, putea fi orientat atât în ce privește situația profesiunilor, cât și în privința tuturor condițiilor, ce trebuie îndeplinite: pregătirea școlară, durata uceniciei, mijloacele materiale, de cari eventual trebuie să dispună, lefurile etc.

Aceasta este pe scurt evoluția din punct de vedere economico-social.

Punctul de vedere psihologic. O altă latură o prezintă cea științifică. Aceasta este în strânsă legătură cu progresul psihologiei experimentale.

Marea cucerire a psihologiei moderne a fost, că a constatat o serie întreagă de diferențe individuale între oameni: Fiecare om în acea activitate este mai productiv, în direcția căreia are aptitudini mai pronunțate.

În privința aceasta însă psihologia nu s'a mulțumit numai cu enunțări teoretice, ci a precizat o serie întreagă de metode, cu ajutorul cărora se pot cunoaște și măsura aptitudinile omenești.

Aceste constatări științifice au fost folosite numaidecât în practică și au servit ca întregire firească pentru birourile de orientare profesională. Dacă aceste birouri până acum au dat informațiuni cu privire la situația fiecărei profesiuni, la pregătirea și toate condițiile prevăzute de lege, ele au mers acum un pas mai departe: Nu se mai mulțumeau să plaseze pe cineva într'o meserie, unde erau mai multe locuri, ci în primul rând într'o meserie, pentru care respectivul are mai multe înclinații. Chestiunea deci nu mai era privită pe latura pur obiectivă, ci și pe latura subiectivă.

În urma acestui fapt birourile de orientare profesională și-au deplasat punctul central de preocupare: În timp ce mai de mult ele țineau seama în primul rând de situația profesiunilor, astăzi iau în considerare mai întâi individualitatea umană; se constată, în măsura posibilităților, aptitudinile fie-

căruia și în baza acestora se dă îndrumarea necesară.

În felul acesta s'au cristalizat în birourile de orientare profesională patru secțiuni bine distincte: 1. Secția psihotehnică; 2. Secția medicală; 3. Secția statistică; 4. Secția de îndrumare.

1. *Secția psihotehnică* este aceea, la care copiii sânt supuși unei examinări psihologice, pentru a li se cunoaște aptitudinile și înclinațiile. Personalul acestei secțiuni este recrutat din oameni cu pregătire serioasă, cari își păstrează contactul cu Universitatea. Afară de acest personal, secția psihotehnică are câte un *consilier științific* din partea institutelor de psihologie ale universităților, prin care secția este ținută în curent cu cele mai nouă date ale științei. În felul acesta s'a asigurat o continuă perfecționare a metodelor ce se aplică.

2. *Secția medicală* se compune din mai mulți medici, cari își spun părerea din punct de vedere al însușirilor fiziologice și al sănătății candidatului.

3. *Secția statistică* lucrează îndeosebi în două direcții: Statistica și plasarea.

La această secție se ține evidența tuturor profesiunilor de pe teritoriul biroului de orientare profesională, apoi se adună toate informațiile cu privire la piața muncii: Se notează, în limita posibilităților, toate locurile vacante, se stabilește raportul de afluență la fiecare profesiune, așa încât la un moment dat se poate constata, cari sunt profesiunile mai căutate și unde sunt mai multe locuri vacante. Bazată pe aceste date apoi face plasarea.

4. *Secția de îndrumare* este compusă din diferiții consilieri de orientare profesională. Aceștia sunt propriu zis elementul viu al biroului. În mână lor se întrușese toate datele dela celelalte secții și în baza acestora își dau îndrumările și sfaturile. Ei au o serioasă pregătire psihologică și cunosc bine diferitele profesiuni. Toți candidații sunt îndrumați atât în baza aptitudinilor, cât și în baza posibilităților ce se ivesc pe piața muncii.

Aceste câteva date ne arată, că birourile de orientare profesională servesc o adâncă necesitate socială și că au la bază factori variați și foarte importanți. Centrul lor de preocupare este individualitatea umană, pe care o îndrumă după aptitudinile sale. Ele au luat naștere în urma cerințelor vremii și pentru perfecționarea lor au fost folosite toate mijloacele, pe cari le servea progresul științific.

Până aici am făcut o expunere generală asupra situației birourilor de orientare profesională din Germania. Cele câteva date schematic înșirate aici stau la baza tuturor acestor birouri. Vom intra acum în descrierea mai amănunțită a câtorva instituții de felul acesta, pentru ca să vedem și mai de aproape modul lor de funcționare.

2. Specificarea unor birouri de orientare profesională.

Leipzig. Unul dintre birourile cele mai bine organizate, din câte le-am vizitat, este biroul de orientare profesională din *Leipzig*, numit „Berufsberatungsstelle“. El se află în clădirea Casei de asigu-

rări muncitorești (Ortskrankenkassa), unde are o instalație după toate cerințele moderne. Aceasta îi face posibilă o funcționare ireproșabilă.

Biroul din Leipzig este întreținut din două surse: De către oraș și de către muncitorime. Se știe că muncitorimea plătește anumite cotizații la casa de asigurare, pentru eventualele cazuri de boală. Odată cu aceste cotizații fiecare muncitor plătește și o anumită taxă pentru susținerea biroului de orientare profesională. Din cele două surse biroul are un buget anual de 120.000 mărci, adică 4.800.000 lei. Notăm însă, că partea cea mai mare din această sumă este acoperită de către oraș.

Biroul datează propriu zis din anul 1915, când avea prima formă a biroului de orientare profesională, despre care am amintit: Avea numai caracterul unui birou de plasare (Arbeitsnachweis). Astăzi însă este un birou provăzută cu cele patru secții, despre cari am vorbit. Conducerea lui este încredințată unui director, care însă are atribuții pur administrative: El se îngrijește ca lucrările să se execute la vreme etc. In problemele științifice însă el nu are amestec. Secția psihotehnică are o mică independență. Toate metodele, cari se aplică pentru stabilirea aptitudinilor, se elaborează de ea și se modifică după necesități. Pentru partea științifică biroul are un consilier științific (Wissenschaftlicher Beirat), care actualmente este profesorul universitar Otto Klemm. Sub conducerea acestuia personalul secției psihotehnice elaborează diferitele metode de cercetare și aplicare.

Din an în an biroul a fost tot mai des cercetat de absolvenții de școli. Dăm aici o mică statistică:

In anul 1921	3.000	de persoane,
" " 1922	10.800	" "
" " 1924	16.200	" "
" " 1925	20.000	" "
" " 1927	28.000	" "

După cum vedem, creșterea este foarte mare. 28.000 de persoane, cari au cercetat biroul în anul 1927, reprezintă cam 82% din absolvenții școlilor din Leipzig.

In activitatea biroului se ține seama, ca datele asupra copiilor să fie culese din vreme. Biroul nu se mărginește numai la informațiile ce se pot culege momentan, când se prezintă candidatul. El trimite fiecărei școli o serie de foi personale cu diferite întrebări asupra copiilor. Aceste foi sunt completate de către: copil însuși, de învățător și de către părinți. Interesant este faptul, că aceste foi se completează cu *un an înainte* de a termina copilul școala. La începutul anului școlar biroul are deja toate foile acelorora, cari la sfârșitul anului se vor prezenta pentru a fi îndrumați. In decursul anului materialul enorm, care se adună, este ordonat după anumite puncte de vedere, pentru ca să poată fi utilizat, când copiii se vor prezenta. In primul rând se ia în considerare *profesiunea*, pe care copilul declară că ar vrea să și-o aleagă. Foile personale sunt distribuite după profesiuni în trei mari categorii: 1. *Industria metalică*; 2. *Profesiuni comerciale* și 3. *Alte profesii*. Fiecare din aceste categorii de profesiuni are 2—3 consilieri, cărora se distribuie foile personale în mod proporțional. In felul acesta consilierul respectiv ia cunoștință despre ele înainte de a se prezenta copilul, putân-

du-și face observațiile necesare. Aceasta este foarte important, deoarece uneori sunt contradicții în foile personale, de ex. părerea învățătorului este alta ca cea a părinților. In cazuri de felul acesta consilierul își poate fixa dinainte cam în ce direcție va trebui să se informeze personal.

Odată cu distribuția foilor după consilieri se fixează și data, când copilul se va prezenta spre examinare la medic și la secția psihotehnică.

Aceste lucrări preliminare sunt foarte importante, deoarece datorită lor toți candidații pot fi orientați în cel mai scurt timp. Fiecare candidat, când se prezintă la secția de informații, află trei lucruri: La care consilier trebuie să se prezinte imediat, apoi data examinării psihologice și data examinării medicale. Consilierul își ia informațiile, pe cari le mai crede necesare, urmând ca îndată ce s'a făcut examenul psihotehnic și medical, să capete și de acolo o serie de date. In felul acesta, când după examenul psihotehnic și medical copilul se prezintă a doua oră în fața consilierului, acesta are toate datele atât în privința copilului, cât și în privința situației profesiunilor, asupra cărora este orientat de mai înainte de către secția statistică.

Vedem că aceste lucrări preliminare, indispensabile pentru bunul mers al orientării, se pot face numai cu concursul școalei. Consilierul trebuie să fie dinainte orientat asupra copilului, pentru ca să știe în ce direcție trebuie să-și ia informații, pe de altă parte trebuie să știe la vreme cam câți copii doresc să între în fiecare profesiune, pentru ca să se poată face comparația între locurile vacante și locurile căutate. Pentru ușurarea acestor lucrări ministerul instrucțiunii a dat încă în 1920 un ordin, ca toate școlile să dea tot concursul birourilor de orientare profesională.

In afară de concursul școalei biroul de orientare profesională și-a asigurat concursul diferitelor asociații de meseriași. La început aceste asociații priveau cu destulă neîncredere activitatea birourilor. Inșă după ce s'au convins, că toți aceia, pe cari îi plasează biroul de orientare profesională, sunt elemente folositoare la locul lor, au încheiat chiar contracte, prin cari se obligă, că își recrutează toți ucenicii numai prin acest birou. Și cum fiecare meseriaș este obligat să facă parte dintr'o asociație, biroul de orientare profesională și-a asigurat un vast câmp de activitate. Prima asociație, care a făcut o astfel de învoială, a fost asociația electrotehnicienilor.

Credem că acest fapt este cel mai vădit argument, cumcă biroul de orientare profesională corespunde unei nevoi reale. Insemnătatea lui se bazează nu numai pe enunțări teoretice, ci este de fapt recunoscută de către cei mai competenți în această privință: de înșiși meseriași. Altfel nu se poate explica, pentruce aceștia au căutat să asigure activitatea biroului *obligându-se* că își vor recruta elementele numai prin el. La aceasta i-a îndemnat numai faptul, că toți cei plasați de biroul de orientare profesională s'au afirmat bine în meseria lor.

Dar conlucrarea cu asociațiile meseriașilor nu se reduce numai la aceasta. Ele dau un ajutor efectiv și secției *psihotehnice*. Anume, profilul pro-

fesiunilor, adică acel profil, care ne arată ce fel de însușiri se cer pentru fiecare profesiune, este stabilit în comun acord cu experții acestor asociații. În urma acestei conlucrări s'a ajuns la o continuă perfecționare a profilurilor.

Biroul de orientare profesională, ca în general toate instituțiile de acest fel, lucrează pentru public fără nici o taxă. Orice informație se dă gratuit. Acesta a fost unul din cele mai eficace mijloace ca să câștige încrederea publicului.

Drezda. Un alt birou foarte bine organizat este cel din *Dresda*. În linii mari el se aseamănă cu cel din *Leipzig*, așa încât nu-i nevoie de o descriere mai amănunțită. El este întreținut de asemenea de către oraș. Numărul celor cari au cerut sfaturile biroului a crescut în aceeași proporție ca la *Leipzig*. El și-a asigurat de asemenea atât concursul școalelor, cât și al asociațiilor de meseriași. Aici am găsit chiar o statistică cu privire la felul cum s'au afirmat în meseria lor cei îndrumați de către biroul de orientare profesională. Controlul s'a făcut cu prilejul diferitelor examene de califică. Aceste examene se fac de către asociațiile meseriașilor, adică de către aceia, cari n'au nici un interes să recunoască meritele biroului. S'a găsit, că la *tâmplărie* dintre toți cei plasați de biroul de orientare profesională s'au afirmat bine 90%, iar la *croitorie* 98%. Pentru celelalte profesii statisticele erau în curs de elaborare. În orice caz cele două cifre sunt foarte semnificative. Ele confirmă în întregime exactitatea metodelor aplicate la biroul de orientare profesională.

Berlin. La *Berlin* organizația este cu mult mai vastă. Există un birou central și șase filiale, cari lucrează sub conducerea biroului central.

Și la *Berlin* biroul de orientare profesională este întreținut de către oraș. Biroul central singur are un buget de 250.000 mărci anual, adică 10 milioane lei.

În linii generale acest birou are aceeași organizație ca cel din *Leipzig*. Deosebirea este numai că aici, din pricina mulțimii populației, lucrările sunt mai aglomerate. La *Berlin* conlucrarea cu asociațiile de meseriași este și mai intensă. Dar nu numai atât: Chiar și marile întreprinderi independente, cari nu fac parte din corporații, și-au asigurat concursul biroului. Așa de ex. A. E. G. (*Allgemeine Elektrizitätsgesellschaft*), una dintre cele mai mari întreprinderi din Europa, apoi N. A. G. (*National-Automobil-Gesellschaft*), casele comerciale *Wertheim*, *Tietz* și altele. Fabricile, cari nu recurg direct la concursul biroului de orientare profesională, și-au instalat ele înșile câte o secție psihotehnică foarte bine organizată. Așa de ex. imensa întreprindere „*Siemens-Schuckert*“, fabrica „*Osram*“ și altele. Aceste fabrici și-au organizat o secție proprie, deoarece ele nu fac propriu zis orientare profesională, ci *selectie* profesională: Din toți câți se prezintă selectează pe baze științifice în mod foarte riguros pe cei mai capabili și dibaci muncitori.

Importanța care se dă biroului de orientare profesională din partea marelui public, ne-o arată numărul în procente al vizitatorilor: În timp ce mai de mult din numărul total al absolvenților școlilor se prezentau la birou 24—26%, cu vremea numărul a tot crescut, așa încât astăzi 85% din populația șco-

lară recurge la sfaturile biroului.

Hamburg-Altona. Am avut prilejul să văd și biroul de orientare profesională din *Hamburg-Altona*, care de asemenea este admirabil organizat. Să existan activitatea acestuia ar însemna să repet în general cele spuse până acum, deoarece organizarea diferitelor birouri este foarte asemănătoare. Vom adăoga numai, că în *Hamburg*, unde în privința organizării școlare se lucrează mai mult ca oriunde în Germania, conlucrarea cu școala este și mai intensă.

În ce măsură s'a intensificat activitatea acestui birou ne-o arată de asemenea numărul vizitatorilor:

În anul 1925 29.606 persoane
În anul 1926 37.393 persoane.

Deci o creștere considerabilă.

Rhenania. În *Rhenania* am vizitat biroul din *Colonia* și *Bonn*. Și aici este aceeași activitate intensă. Dau aici câteva cifre publicate de către centrala orientării profesionale din *Rhenania*, care se află în *Düsseldorf*. Birourile de orientare profesională din *Rhenania* au fost cercetate

în 1923/24 de către 29.843 persoane
„ 1924/25 „ „ 45.646 „
„ 1925/26 „ „ 57.803 „

Prin urmare în trei ani s'a dublat numărul persoanelor, cari au cerut sfaturi dela birourile de orientare profesională. Dar adăogăm că acesta nu este numărul complet al acelor, cari au fost îndrumați cu metode științifice. În *Rhenania* și în teritoriul vecin, în *Ruhr*, sunt cele mai imense uzine ale Germaniei (*Krupp* etc.), cari toate își au secția psihotehnică proprie. Nimeni nu este angajat la vre-una din aceste întreprinderi înainte de a fi trecut prin examenul psihotehnic și medical.

Dacă luăm în considerare activitatea diferitelor birouri, schițată aici foarte sumar, constatăm prețutindeni o intensificare din an în an. Ele au realizat ceea ce era mai important: Și-au câștigat încrederea publicului și încrederea asociațiilor de meseriași. Iar aceasta nu se putea fără garanții în privința metodelor de lucru. Cunoșcătorii situației economice și sociale din Germania admit astăzi în unanimitate, că refacerea prin care a trecut Germania după război, se datorește într'o măsură considerabilă buneii organizări a muncii. Să nu ne mire deci, dacă astăzi găsim în Germania peste 600 de birouri de orientare profesională. Existența lor, precum și conlucrarea lor cu școala, sunt asigurate prin lege. Redăm aici câteva fragmente mai importante din aceste legi.

Legile germane cu privire la orientarea profesională.

Constituția germană spune:

Art. 157. Puterea de muncă stă subit ocrotirea specială a imperiului. Organizarea ei se va face pe baza unor principii de drept unitare.

Art. 163. Fiecare german are datoria morală să-și exercite forța sufletească și corporală în așa fel, ca să fie spre binele comunității.

*

Cu privire la birourile de orientare profesională legea din 12 Mai 1923 spune:

EUROPA CONTIMPORANĂ

Două expoziții în Spania

Barcelona-Sevilla

(Urmare și sfârșit).

Expoziția din Sevilla

Clădită deasemeni cu concursul și patronajul guvernului spaniol într'un parc superb cu o floră de o bogăție fantastică, expoziția din Sevilla cu obiectivul ei original ispano-american, s'a estins și la Portugalia și Statele-Unite. Cea dintâiu ca o țară iberică, cu o asemănare atât de mare cu Spania, nu putea lipsi din concertul celorlalte țări latino-spaniole. Iar America de Nord voia să-și arate recunoștința față de țara de unde a plecat Cristofor Columb la drumul său de descoperire, de care descoperire rasa anglo-saxonă a profitat atât de mult.

Expoziția în sine, se împarte în secțiile:

- A) Expoziția artelor-antice.
- B) Expoziția artelor moderne.
- C) Expoziția istorică a colonizărilor spaniole în America.

D) Expoziția regiunilor Spaniole.

E) Expoziția orașului Sevilla.

F) Industria generală.

G) Agricultură.

H) Industria Spaniolă.

I) Paviloanele Americii și Portugaliei.

J) Expoziția colonială.

K) Expoziția bibliografică.

L) Turismul național

M) Paviloane diferite, etc.

Expoziția s'a deschis la 15 Martie 1929, pe un teritor de 150 hectare și din clădiri cele mai multe de un caracter permanent.

Dintre paviloane mai mari e admirabilul palat central, care rivalizează cu cel național din Barcelona. El conține expozițiile diferitelor ministere, remarc în special grandioasele lucrări idraulice, expuse în proiecte sau miniaturi, cari dovedesc că

tehnica utilizării apelor a ajuns în Spania la o mare perfecțiune.

Secția poștelor cu telefoane și radiouri, etc. cele mai multe de fabricație indigenă merită deasemeni o deosebită atenție.

Mare grijă s'a dat expoziției marinei spaniole, atât celei de pe vremuri, cât și celei actuale, care în glorie și rezultate științifice poate sta oricând alături de cea engleză. Proiectele și piesele expuse de flota actuală spaniolă, sunt foarte moderne și practice, și aici se observă un avânt puternic de refacere.

Paviloanele industriale ne uimesc prin variația și preciziunea pieselor expuse și încep să ne schimbe părerea că Spania e un stat agricol. Foarte interesantă e secția avioanelor, multe de fabricație spaniolă, precum și expoziția de locomotive, cu aburi și electrice, vagoane, etc., a celor două societăți feroviare Norte și Madrid —Zaragoza—Alicante.

Paviloanele republicelor Americane sunt impozante ca exterior și cu un interior pitoresc, aproape feeric. Mexicoul și Brazilia, Argentina, cu lucrările lor textile originale, industriei alimentare, industria cauciucu-

Cap. E.

1. Orientarea profesională are ca scop:

a) Pregătirea tineretului în vederea alegerii profesiei și clarificarea opiniei publice în privința problemelor orientării profesionale.

b) Să dea sfaturi și deslușiri tuturor persoanelor, cari fie că vor să-și aleagă o profesiune, fie că vor să și-o schimbe;

c) Să dea deslușiri cu privire la instituțiile, unde se poate face pregătirea pentru diferitele profesii;

d) Să mijlocască posturi ireproșabile atât din punct de vedere profesional, cât și moral și igienic....

4. Pentru îmbunătățirea diferitelor măsuri, ce trebuie luate în vederea intensificării orientării profesionale, se alege un consiliu din persoane cunoscătoare a diferitelor probleme în legătură cu orientarea profesională. Din acest consiliu fac parte reprezentanți ai industriei, comerțului, a meseriașilor, apoi medici, psihologi, reprezentanți ai școlii și ocrotitorilor sociale....

5. Consilierul de orientare profesională trebuie să aibă cunoștințele necesare în privința diferitelor profesii și în domeniul psihologiei copilului...

Cap. F.

3. Orientarea profesională și plasarea trebuie să se facă în mod cu totul nepărtinitor. Trebuie să se aibă în vedere pe de o parte înclinările și însuși-

rile corporale și sufletești ale individului, pe de altă parte situația pieții muncii și perspectivele pentru viitor a fiecărei profesii.

*

Ordonanța ministerului instrucțiunii din 26 Febr. 1920 către școli:

„.....Sfaturile cu privire la alegerea profesiei le dau birourile de orientare profesională. Școala are datoria ca să atragă atenția copiilor asupra acestor instituții. Dacă birourile de orientare profesională trimit spre complectare diferite fișe individuale, conducătorii școlilor trebuie să se îngrijească de complectarea lor cât mai exactă. De asemenea trebuie să dea toate deslușirile cu privire la înclinările și aptitudinile școlărilor.

În afară de aceasta școala are datoria să infiltreze în elevi sentimentul, că fiecare trebuie să-și aleagă profesiunea cea mai potrivită... De asemenea în sânul învățământului trebuie să se atragă atenția asupra valorii muncii și asupra importanței morale a orientării profesionale. Bibliotecile școlare trebuie să conțină diferite serieri în această privință.

Mai departe școala trebuie să observe mai mult ca până acum înclinările, capacitatea și aptitudinile școlărilor, să adune aceste observații în așa fel, ca orientarea profesională a fiecărui elev să fie cât mai ușoară....“

(Va urma.)

Liviu Rusu

lui, etc., fac impresia vizitatorului că se află în acele regiuni de bogăție neexploată, care acum își revarsă darurile cu prisosință.

În Piața America trei palate al curții regale, artei moderne și antice, executate într'un stil superb și cu bogății fantastice în interior, dovedesc, ce imensă e contribuția națiunii spaniole, la patrimoniul artei universale.

Pavilionul coloniilor spaniole Maroco și Guyana, au și ele însemnătate lor. Ele arată evoluția modernă a mentalității de colonizare. Pe vremuri coloniile erau cucerite și exploatare, cultivarea și raționalizarea exploatării erau noțiuni necunoscute. Astăzi poate chiar și în urma experiențelor triste din trecut, Spania a adoptat o politică colonială nouă. Gospodării-model, instituții culturale și sanitare (lupta contra paludismului, etc.), încurajarea industriei casnice, sunt tot atâtea acțiuni de-ași atrage simpatia indigenilor. În special despre orașul Tetouan (Maroco), sunt o mulțime de documente interesante prin cari se evidențiază acțiunea civilizatoare a Spaniei. E cert că o atare politică aduce la început beneficii mai reduse, dar în schimb e mai trainică și micșorează cheltuielile militare.

Ambele expoziții au reușit să dea numeroșilor vizitatori o icoană caracteristică și favorabilă despre Spania și poporul său. Recules din lertargia secolului trecut și refăcându-și unitatea periclitată de mișcările regionaliste și socialiste, poporul spaniol realizează zi de zi progrese. Desigur că multe din problemele cari preocupă pe guvernânții spanioli, sunt încă foarte grele și necesită muncă sistematică pentru mai multe decenii. Așa de exemplu reimpădurirea munților, o canalizare și aprovizionare cu apă a ținuturilor lipsite, și refacerea agriculturii în acele părți, exploatarea mai rațională a minelor, prelucrarea în țară a minereurilor, etc.

Viteza progresului Spaniei, realizat în ultimii ani ne dau indicații că multe din aceste probleme vitale vor fi soluționate în viitorul apropiat. — Inceputurile refacerii sunt demult trecute și Spania va avea în curând un rol important în Europa, atât ca forță politică, cât și economică. Cel puțin acesta e pronosticul admirabilelor eforturi dela Barcelona și Sevilla.

Satu-Mare, la 25. VIII. 1929.

Ing. Flaviu Șuluțiu.

ORTOGRAFII ȘI ACCENT

Cu specială privire la stress-ul englez.

Pagini lingvistice de citit „fără lacrimi“. Inutile poate pentru cei ce studiază limbi streine în felul tradițional, dar indispensabile pentru ceilalți. — Coeficientul de fonicitate. — Ortografiile și... mumiile. — Deosebirea între „accent“ și „stress“. — Teoria revoluționară a lui Coleman. — Simțul pentru accent e în genere tot așa de îndoelnic ca și cel pentru foni: cazul „verkehrť“. Dar ambele pot fi cultivate! — Practicitatea scrisului elin comparată cu cel rusesc. — „Accentometrul“. — Streinii și ictusul românesc. — Farsele stressului englez. — Metoda științelor naturale aplicată limbajului.

În studiul meu *Ortografii istorice, pseudo- și quasi-fonetice* am căutat să demonstrez pe cât se putea *more geometrico* că se poate determina cu destulă precizie *coeficientul specific de fonicitate* al ortografiei oricărei limbi date. De asemenea căutasem să arăt acolo că cu cât o ortografie este mai istorică cu atât mai șovăelnic și nedemn de încredere devine simțul nostru lingvistic și deci cu atât mai mult — atât pentru nevoi practice cât și științifice — avem nevoie de mâna călăuzitoare a foneticianului, de rostul lui de Baedeker, sau de voiți de *cicerone*, printre ruinele, interesante dar înșelătoare, ale trecutului limbei. În adevăr o limbă cu scrisul istoric se poate asemena cu acei locuitori ai atolurilor Mărilor Sudului, de care vorbește într'o carte de neuitat Robert Louis Stevenson, locuitori cari nu-și îngroapă morții ci-i păstrează în macabre lăzi lunguețe dealungul pereților colibelor lor. (Nu e rar ca o văduvă din acele atoluri să doarmă cu scăfărlia — cu sfințenie întreținută — a... soțului ei.) — Ci de unde e foarte ușor să deosebești un om mumificat de unul viu, nu ai după ce să recunoști literele ce reprezintă sunete moarte de cele vii pentru graiul viu al prezentului.

Și nu-i o simplă figură stilistică să spunem că un om care rostește pe *b* în cuvinte engleze ca *dumb*, *lamb*, un altul care articulează pe *gh* în *though* și *through* nu face decât minunea — foarte ieftină și tocmai de aceea foarte primejdioasă — de a învia foni morți; pe lângă greșala foarte

curentă când avem aface cu alcătuirii fonetice complexe, greșala dezastruoasă de a introduce sunete, mai ales vocale mincinoase și false. Dar nu vreau să repet, poate într'o formă mai fericită, ceea ce am spus în *Noi și Fonii Englezi*. Dacă, precum e ușor de priceput, nu-i nici decum ușor să recunoști din scris sunetele vii de cele moarte precum și pe cele bune de cele rele, demonstrația că ai neapărată nevoie de luminile acustice ale foneticianului e ca și făcută.

Cu privire la „coeficientul de fonicitate“ al unei ortografii țin să mai adaug următoarele: dacă dăm limbei noastre coeficientul 94 (coeficientul 100 fiind rezervat transcrierii riguros fonetice cu ajutorul unui alfabet complet cum e acela al lui *Association Phonétique Internationale*), limbile spaniolă și suedeză ar avea un coeficient în jurul lui 40, pe când graiul lui Shakespeare dela capătul *Istoric* al liniei de (ne)fonicitate, ar trebui să se declare foarte încântat dacă ar primi coeficientul 6!

Colorarul practic e că, cu cât o ortografie are un coeficient mai mic de fonicitate cu atât mai mare e nevoia de ajutorul unei severe transcrieri. E vorba deci de o proporționalitate inversă. Cum ortografia engleză e cel mai pervers dintre scrisuri nevoia textului și „dicționarului fonetic e evidentă. De fapt numai surzii — atât cei fizici cât și cei țintifi de zicala engleză: „nime nu-i mai surd decât cel ce nu vrea să audă“ — deci, numai cei tari de ureche în ambele înțelesuri mai

pot contesta utilitatea transcrierii când e vorba de o ortografie așa de „hieroglifică“ ca cea britanică.*

Dar mai ființează încă o altă mare lacună ce îndepărtează cele mai multe ortografii — între altele și pe a noastră, — de idealul unui scris fonetic; *lipsa (aproape) deplină a indicării accentului tonic!* Există și rare excepții onorabile pe care le vom aminti unde trebuie; dar așa stau lucrurile în deobște.

„Accentul tonic“ sau „ictus“¹ — cp. și rusecul *udarenie* (lovitură), precum și foarte sugestivul maghiar *hangsúly* (greutate de ton), — după D. Jones, e datorit forței curentului de aer ce ese din plămâni. Iată și definiția în original: „*The force of breath with which a sound or a syllable is pronounced is called its stress*“.

În studiul sub atâtea raporturi luminos *Principiul Sonorității*, Dl. Prof. Al. Procopovici socotește că accentul e datorit sonorității mai mari a silabei respective. Deosebirea între D-Sa și fostul meu profesor londonez e că acesta din urmă pornește dela cauză („force of breath“) pe când Dl. Procopovici dela efectul ei: sonoritatea. De unde urmează că cele două puncte de vedere se completează de minune. În același timp ele sunt ambele întregite, sau de voiți retușate, de teoria lui Coleman (din *Intonation and Emphasis*) care dă intonației o parte de seamă în producerea efectului de *stress*. Iată ce scrie și Prof. D. Jones în prefața lui *Outline of English Phonetics*: „E neîndoelnic totuși că o mare parte din efectul numit de obicei *stress* e în realitate o chestie de intonație. Coleman a observat bine că *stress*-ul e în general însoțit de o schimbare în direcția intonării și că această schimbare în direcția intonării are mai mare însemnătate decât orice mărire a forței expiratorii. De fapt vom găsi că în nenumărate cazuri schimbarea recerută în direcția intonării, *fără nici o creștere de forță*, e suficientă pentru a face asupra urechii efec-

tul de obicei descris ca *stress*. Cu toate acestea până în prezent legăturile între *stress* și intonație n'au fost cercetate pe deplin; iar până atunci n'avem încătrău: trebuie să tratăm accentul în chipul convențional“.

În legătură cu teoria lui Coleman să se reflecteze și asupra cuvântului (accent) *ton-ic*, precum și asupra germanului *Betonung* și el cu rădăcina *ton-!**

Urmează din toate acestea că a pune accentul unde trebuie e cel puțin de două ori important; pentru că un accent greșit turbură și strămută de fapt cel puțin două elemente: pe cel dinamic și pe cel fonetic. Am zis *cel puțin*, pentru că după cum se va vedea mai la vale, în multe limbi e o strânsă legătură între distribuirea fonilor (mai ales a celor vocalici) și accent. Prin urmare cineva poate avea sunete bune și cu toate acestea dacă nu-i stăpân și pe *stress* nu va fi priceput cum trebuie.

Dar *stress*-ul și tonul sunt în aceleași timp și elemente estetice; aceasta lămurește de ce româneasca Maghiarilor (și întors ungara noastră) ne (sau le) pare așa de urâtă, chiar când sunetele sunt cantitativ și calitativ tolerabile.*

În genere oamenii au mai puțin simț pentru accent decât s'ar crede, deși urechea se poate ușor ascuți pentru a-l percepe — lăsăm la o parte cazul pe care psihologia îl numește „idioție muzicală“, care, vorba Neamțului „kommt in den besten Familien vor“: se pare că și Goethe, V. Hugo și Maupassant nu erau departe de această categorie! În adevăr cu mijloacele de azi simțul accentului se poate dobândi în cazurile normale prin exerciții raționale de cel mult un ceas! Eu am auzit într-o convorbire ce am avut cu o persoană filologizantă, care și-a luat o diplomă academică în Germania și deci „ought to know better“, spunându-mi cu o nemotivată răutate în ton: „dar e *verkehrt*² să arăți accentul în felul acesta!“ În treacăt spus se poate ridica întreba-

rea dacă o persoană care accentuează *verkehrt* are dreptul să discute tocmai accentul! La ceea ce mi-am îngăduit să observ că D.-Sa a cam „*verkehrt*“=uit accentul lui *verkehrt*, o grea păcătuire împotriva limbei germane care nici odată nu apasă pe „inseparabilul și inaccentuabilul „*ver-*“! Mi-e teamă că în loc să-mi mulțumească, cum se face în Apus pentru orice informație utilă, interlocutorul meu nu mi-o va ierta-o — balcanicește! — toată viața. Atât de torquemadescă poate fi fobia față de orice nu pornește dela *sacro-sanctul EU!* Să fie acesta un semn al lipsei noastre de educație filosofică?, — zborul în înălțimi și cufundarea în adâncimile metafizice contribuind așa de mult la cultivarea acelei olimpiane obiectivității ce a distins totdeauna spiritele de elită. De ce nu o largă toleranță nobilă pentru orice părere *bona fide!*?)³

Să vedem acumă cum se comportă ortografiile a o seamă de limbi față de accent.

Fără îndoială că Vechea și Noua Greacă are cât privește accentul o ortografie ideală. Capul logic al dascălilor alexandrini din timpul Ptolomeilor, ca să ușureze localnicilor învățarea și altfel anevoioasă a limbei, a introdus diacritice arătând locul ictusului elin. Să se compare, cu această practică accentuare a textelor, haosul ortografici ruse, — limbă care are cea mai capricioasă accentuare cu puțință.⁴

³ Mize frică că mai de grabă e vorba de banala lipsă de educație a celor dinții șapte ani: Și vai ce mare e ceata celor ce s'au născut în etate de... opt ani!

E și aceasta una din pricinile de căpetenie cari fac țara noastră, ca să întrebuițez geniala formulă fericită a Dlui Iorga, „dezagreabilă de locuit“. Când năzuința fiecăruia va întâmpina nu rânjet și nici maffia miriatenaculară a conspirației făcerii ci un *cald surăs* de încurajare. când o binevoitoare mână de ajutor se va întinde gândului de bine și muncii cinștite — și mă gândesc cu duioșie la oameni ca fostul meu profesor Titu Maiorescu și la îndrumătorul și sprijinitorul străduințelor mele, nobilul V. Părvan — atunci va fi o fericire să trăiești în această binecuvântată țară. Vom mai apuca măcar zorile aceluia Măine de Aur?! Toate aceste efuziuni au a face cu difuziunea ideilor. Căci fără răsunetul mediului cele mai bune intenții sunt dea surda, bine aruncat pe fereastră, suflăt luat în desert. Cea mai aleasă sămânță nu poate rodi dacă pică pe piatră seacă sau între spini. A spus-o aceasta cineva mai mare decât noi toți.

⁴ „Eine Hauptschwierigkeit des Russischen liegt in dem Accent. Der Acc. im R. ist kein feststehender. Der Acc. ist vielmehr durchaus frei, an keine bestimmte Silbe gebunden, der Accent wechselt selbst innerhalb desselben Wortes... Den richtigen Accent eines jeden russischen Wortes kennen zu lernen, ist deshalb ganz unerlässlich, weil die Aussprache der Vokale vollkommen von der Accentstelle abhängig ist“. Dr. Berneker: *Russische Grammatik*. Traduc ultima frază mai ales pentru că ea e adevărată cuvânt de cuvânt și pentru *stress-ul* englez: „Învățarea accentului corect al fiecărui cuvânt rusesc“ (adăugăm: și englezesc) „e indispensabilă, pentru că pronunțarea vocalelor atârână cu totul de locul accentului“.

¹ Pentru înlocuirea cărora eu aș propune pe englezescul *stress* ca mai științific, pentru că e despuat de asociații false datorite mai ales expresiei de toate zilele („vorbește cu accent strein“). În care locuție accent înseamnă: „rezultanta calității, cantității și înălțimii sunetelor“ (citat din Cursul de fonologie franceză la „University College“, al lui Lloyd James). Cu alte cuvinte aici se implică și foni, cantitate (ritm) și intonație. Pentru a nu mă singulariza voi întrebuițea totuși adesea terminologia tradițională.

² Eu voi îngroșă întreaga silabă accentuată. Căci accentul nu cade, cum se mai crede încă de multă lume, numai pe vocală. Deși e adevărat că sonoritatea, mai mare la vocale decât la consoanante, căsunează această iluzie acustică. (Vezi: și Jones în *English Phonetics*: „The sounds defined as vowels are more sonorous than the sounds defined as consonants.“)

Mi-e teamă că Bolșevicii — cari au meritul de a fi reformat în sens popular, deci fonetic, ortografia rusă — au făcut greșala antifonetice de a nu fi reînviat cele două puncte ce se puneau pe *e* în ortografia veche țaristă, puncte ce desemnau un diftong (*io*) totdeauna accentuat.

Lipsa completă a indicării accentului rus face studierea limbii nespuse de grea. În adevăr a cunoaște bine accentul rus presupune un „mandarinat“ totașa de anevoios de dobândit ca și acela multumită căruia anglistul interpretează în vii foni inteligibili — a căror distribuție atârna atât de mult de *stress*! — absurda ortografie medievală a Englezilor.

Dacă pe o coloană, analogă celei de mercur a termometrului, am pune la capătul de jos limbile al căror accent e pe deplin indicat de ortografie (de ex. Vechea și Nouă Greacă), cât și pe cele al căror *ictus* poate fi ușor descoperit fiind seamă de simple reguli generale — cum e regula *accentului maghiar pe prima*, a *accentului francez pe ultima* și a *celui polon pe penultima*! — și dacă am pune la capătul de sus al coloanei ortografia rusă așa de vitregă fața de accent — am putea obține astfel ceea ce ași putea numi „*accentometru*“.

Cu cât o limbă e mai aproape de capătul de sus al „coloanei“ cu atât mai imperioasă e nevoia ca la studierea ei să se întrebuițeze texte accentuate, fie și în ortografia tradițională, deși se înțelege că textele strict fonetice cari sunt *eo ipso* și accentuate — și anume, ceea ce e foarte important: ele sunt provăzute cu *accentul frazei*! — sunt mult preferabile. Pentru graiul lui Tolștoi să se vadă bunăoară textele ilustrative din splendidul tratat-model al lui *D. Jones & Trofimof: „Pronunciation of Russian“*.

Pe această coloană graiul spaniol — care are bunul obicei de

a întrebuița accente de câte ori un cuvânt ese din regula obișnuită, așa de simplă de memorizat,² — spaniola deci n'ar veni cu mult mai sus decât limbile similare sub acest raport: franceza, polona, maghiara.

Limba germană — unde avem regula generală că accentul cade de preferință pe rădăcini și se fe-rește de sufixe și de cele mai multe dintre prefixe — vine mai sus pe coloana noastră de „accentuare prin ortografie“, din pricina existenței prefixelor accentuate și se-parabile (Cp. *verkehren, verkehrt* cu *vorstellen, aufmachen*)³. Or scrisul german nu întrebuițează diacritice pentru accente! De aici accentuările ce dau germanilor „dureri de dinți“ când au aface cu streini ce accentuează de ex. „*verkehrt*“ etc, cum am o vagă teamă că noi Românii adesea păcătuim dintr'o superficialitate, de care a cam venit timpul să ne dezbrăăm.

Și mai grea de interpretat cât privește *ictusul* este ortografia suedeză, unde lucrurile, până la un oarecare punct asemănătoare cu cea germană, se complică prin faptul că suedeza are și ea prefixe cu accent (ex. *erfodra, erinra*. Cp. același prefix *neaccentuat* în echivalentele germane: *erfordern, erinern*), precum și sufixe (ex. *lärarinna*; cp. germ. *Lehrerin*), cari primesc *ictus*. Care la rândul lui e urmat de ceea ce unii numesc „*accentul muzical*“, ce face din Suedeză unul din cele mai frumoase cântate graiuri ale Europei. Puteți controla ușor această afirmație cu ajutorul uneia din minunile zilelor noastre — ceea ce înseamnă că astăzi e cu mult mai greu decât odinioară să faci afirmații asupra domeniului muzico-fonetic ele putând fi verificate nespuse de lesne —: Chemați într'o seară Stockholm la Radio și ascultați melodia așa de distins aristocratică a „*francezei Nordului*“, datorită în mare parte accentului ei muzical. Și firește

lucrurile se complică și mai mult cu „*tonurile*“, — în sensul foneticeii chinezești, chineza fiind limba clasică a „*tonurilor*“. Vezi și nota respectivă din studiul meu *Ortografia istorice, pseudo- și quasi-fonetice*, („*Societatea de Maine*“, 15 Sept.). Pe coloana mea de accentuare prin ortografie suedeza reprezintă deci un grad și mai sus decât germana.

Sub raportul accentului, ortografia graiului nostru stă pe o treaptă și mai dificilă căci indicații diacritice ca în *vedea, cântă, cîi* sunt prea puține ca să se poată vorbi la noi de o ortografie care accentuează; cu atât mai mult cu cât nu toată lumea le întrebuițează. Că limba noastră și în această privință e o limbă grea, oricine se poate încredința stând de vorbă cu un minoritar, care a (fost) învățat românește așa cum nu trebuie, adică fără ca urechea lui să fi fost prealabil deprinsă să descopere corect odată cu fonii limbii și accentul cuvântului și frazei. Căci e la mîntea omului că nu poți reproduce just ceea ce nu deosebești clar. De aceea *ictusul* nostru e un capitol foarte anevoios, ce nu a fost luat în deajuns în seamă de autorii de manuale pentru Neromâni. De aceea veți auzi adesea accentuări ca *domnule, Buceurești, sarcamul, merită, butelie, mățelele* (în loc de *mațele*) *tichinigi* (= *tichinigi*; observați și *metateza*) chiar din gura unor streini cari au stat între noi ani de zile. În treacăt, nu lipsesc greșelile de accentuare chiar la unii din Românii ardeleni sau basarabeni etc. Din cele de mai sus urmează că în manualele didactice pentru nebaştinași numai Polonezii, Maghiarii și Francezii își pot îngădui fără primejdie să neglijeze tratarea cum trebuie a accentului. Ceeace, încăodată, nu se poate ierta într'o carte de românește pentru streini⁴.

Dacă punem ortografia engleză și mai sus pe scara noastră de accentuare e fiindcă accentul englez e nu numai capricios, — mai ales în acele foarte primejdioase cuvinte romanice pe cari *ne pare (!)* că le am înțeles a *prima vista* când deschidem o carte engleză,

¹ Acestea sunt firește indicații generale căci limba franceză vie — care se aude din gura Francezilor și nu din dicționar, care până azi a fost un mare vrășmaș al foneticianului (nu vorbesc de Fonologia lui Langenscheidt, nici de dicționarele fonetice ale zilelor noastre) — franceza zic nu areori accentuează, de dragul „*emfazei*“, pe prima și pe a doua: „*Mais c'est charmant, épouvantable*“. De când accentul pe a doua și treia nu-i tocmai rar în maghiară. Eu am auzit clar: „*Jónapot kiadóknok*“; iar „*természetesen*“ pare a fi foarte frequent. Dar a discuta aceste amănunte înseamnă să intrăm în metafizica lucrului. Ci, noi de dragul simplificării, ne oprim la matca cea largă a răului.

² Iată-o: Cuvintele spaniole se accentuează pe penultima de câteori ele se termină în „*vocală* sau *s* (eu propun cuvântul mnemotehnic N.A.S). Ex. *hazen mucho...*, „*cosas*“. Altfel *ictusul* cade pe ultima: Ex. *constitución, vencer, ninez*. In schimb cu accent: (el) *vendi*. În treacăt spus, spaniola mai are un alt bun obicei: de a întrebuița semnul întrebării și exclamării (inversat!) și la începutul propozițiilor: *¡Moros hay en la tierra!*; „*¿Qué diablo?*“; și chiar „*¡Vos bueno!*“ (Din *Don Quijote*). Dar despre acestea când voi vorbi despre intonație.

³ Cp. și cazuri ca *lebendig*, precum și dubletele semantice după accentuare, așa de primejdioase pentru strein, *ca übersetzen* și *übersetzen* (2 verbe deosebite!).

⁴ Vezi și capitolul *Rumanian Accent* în al meu „*Comparative Phonetics of English and Rumanian*“, precum și studiul meu ce va eși în *Țara Bârsei*, Noembrie 1929: *Streinii și sunetele Limbei Noastre*.

— dar de el atărnă și distribuirea corectă a fonilor. (Cp. *conduct*, și *conduct*, în care vocala (similă cu) *ă* apare pe rând în silabele nenaccentuate, dând deci în „transcrierea” mea silit necioplită ceace ar suna cam: *cōndăct* și *căndăct*). În „conduct” ortografiat în ambele cazuri la fel, deci fără să se țină de loc seama de strămutarea accentului și a rostului morfologic al cuvântului, paroxitonul fiind substantiv (= purtare) iar oxitonul verb (a conduce, dirija) avem un caz tipic care nu-i deloc singuratic. Va să zică punem (ne)accentuarea engleză și mai sus pe scara de (ne)accentuare ortografică și pentru că ea nu-i deloc arătată în *spelling*-ul nefericit de conservativ al limbei, dar și pentru că mutarea sau locul *stress*-ului răstoarnă cu totul distribuirea fonilor, revoluționând în aceleași timp și intonația și cantitățile (deci și ritmul vorbirii). Cu alte cuvinte o accentuare greșită — și eu am întâlnit la Londra streini cari accentuau inadmisibil chiar după 25 de ani petrecuți pe Insulă — are urmări cu mult mai grave în limba lui Miss English de cât în românește sau italienește de pildă. Căci infracțiunile împotriva *stress*-ului se pedepsesc cu mult mai aspru acolo decât în graiurile de sub „Engleză” de pe scara noastră. Și, pentru ultima oară: *Spelling*-ul nu are niciun diacritic care să fie ca o luminică cât de palidă în bezna accentuării engleze; unde tocmai din această pricină punul plac al studentului de engleză zburdă în toată voia creind cuvinte și ca *stress* dar și foneticește *indescifrabile!* În această întunecime jocul fantastic al analogiilor își face de cap contribuind cu obolul său la plămuirea unui *Pidgin English*, autentică proprietate particulară de toată frumusețea. Care din nenorocire dă studentului (ne)fericita iluzie, hrănită uneori zeci de ani, că știe englezește. Din acest al șaptelea cer el se prăvălește jalnic cum ce pune piciorul pe umedele coaste bătute de vânt ale Mării Britanii, la Dover sau Southampton! E o umilitoare dezamăgire tragică ce amintește de credinciosul fervent, al lui C. Flammarion, care în clipa proximă de după moarte descoperă că nu există Dumnezeu în felul cum crezuse fanatic o viață întreagă!

*

Problema *stress*-ului e așa de complicată în englezește — vezi și nota mea cu ce spune Dr. Berneker despre *udarenie* în rusă, ce în privința aceasta lasă până și engleza mult în urmă! — încât H. G. Wells, — care mărturisește că are o deosebită plăcere să ocărească pe *schoolmasters* (dascăli) între altele și pentru că nu predau limba maternă cum trebuie copiilor englezi, — după ce Wells constată, în una din cele mai comandabile lucrări ale sale (*Mankind in the making*) că: „ea e predată într'un chip atroce de oameni ignoranți (it is atrociously taught and taught by ignorant men)”, că „tagma dascălicească știe puțin despre limbă” că „în niciuna din școlile noastre, nici chiar în cele mai eficiente, engleza nu se predă adecuat”, Wells adaugă: „Nici un om care observă și a trăit cât de cât mai larg în lume nu poate întâlni și vorbi cu oameni de diverse culturi și tradiții fără să-și dea seama cât de mult legăturile noastre personale sunt îngreunate din cauza *exităriilor asupra cantității și accentului*¹ și diferențe mărunte de frază și idiom și în ce măsură intonația și accentul pot să ne limiteze și diformeze simpatia”.

Și fiindcă plutim în pline ape wellsiene — și eu consider pe Wells, pe care l-am și tradus pe vremuri, drept cel mai „supraom” dintre scriitorii contemporani ai lumii — dați-mi voie să includ aici și pasajul următor care are strânsă legătură cu preocupările noastre și care dovedește și celor mai obstinați detractori rostul și folosul metodei fonetice: „Reforma scrisului făcută local de câțiva oameni bizari ici și colo nu ajută de loc, e o curată nenorocire. Lucrul trebuie îndeplinit științificește de cei ce se îndeletnicesc cu fonetica; ei trebuie să aibă un alfabet complet, fixat de-a binelea și un dicționar lucrat gata, să aibă întregul sistem bine șlefuit și aproape de perfecție înainte ca lucrul să iasă în vileag din mâinile specialiștilor. Reformatorul în adevăr practic al *spelling*-ului își va devota lirele lui sterline spre a înzestra catedre de fonetică și publicații de știință fonetică, și își va cheltui timpul în studii și discuție lipsită de prejudecăți. S'ar putea da drept pildă organizației de so'ul lui *Association Pho-*

¹ Sublinierea e a mea. Dr. I. Ol. S6.-Svensk.

*nétique Internationale*². Dacă Wells crede că Englezii au nevoie de luminile fonetice pentru propria lor limbă, cu cât mai mare folos putem trage noi din cuceririle acestei minunate științe atunci când studiem greaua lor limbă, care spre paguba noastră pare așa de amăgitor de ușoară! Or, eu caut să dovedesc *more matematico* în tot ce am scris asupra subiectului că nu poate fi vorba de rezultate reale fără adâncirea științifică și oareșicum filosofică a lucrurilor. Fonetica teoretică și practică ne dă azi roadele ei. N'avem decât să întindem mâna. Măcar pentru a cruța generațiilor acestora stoarse de război *istovitoare sfurtări inutile!* Căci numai așa pot fi calificate eforturile rău călăuzite.

Înainte de a trece mai departe și pentru a evidenția cu un exemplu legătura dintre accent și distribuția fonilor vocalici, țin să atrag atenția asupra faptului că o vocală asemănătoare lui *ă* rom. nu e accentuată niciodată în engleză, franceză, germană, suedeză, rusă și portugheză. Eu am auzit un fel de *ă* neaccentuat (!) până și într'un dialect italian. Să se compare următoarele cuvinte cu „*ă*” (indiferent de ortografiere!) în *chante* (fr.), *Gabe* (germ.), *pojke* (suedez), *palka* (rus) și *casa* (port. citit *cază*), *giver*, *sofa* (engl.) la cari putem adăuga rom. *casă*. În adevăr și în limba noastră „vocala neutră” *ă* apare relativ arareori sub accent. Ca în cele două versuri inițiale ale poeziei lui Eminescu:

„O mamă, dulce mamă din ne-
[gură de vreme,

„Prin freamătul de frunze la
[ține tu mă chemi...”

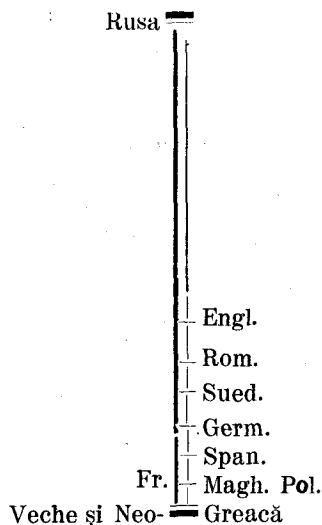
unde *ă* apare numai ante- și post-tonic, în toată poezia *O Mamă* nu întâlnim un singur *ă* accentuat! În *Codrule, codrașule*, afară de *ă* accentuat din rimele „cărările-cântările” toți *ă*-ii (17!) sunt neaccentuați!

În limba engleză, ca să dau alt exemplu de legătura dintre foni și accent, *stress*ul se asociază adesea și cu fonii lungi.

*

² De când Wells — profet în atâtea privințe — a scris aceste actuale rânduri ar trecut 26 de ani. Ass. Phon. Internationale e azi o organizație datătoare de ton. Insumi am fost crescut în tradițiile ei. Și văzându-i folosul din personală experiență m'am făcut cu drag un pioner al școlii fonetice engleze, ram puternic al lui „Association”.

Coloana de accentuare
prin ortografie.

La capătul de sus al scării noastre am pus — din motivele enumerate — limba rusă.

Urmează din cele expuse că dacă cineva îți va spune: „eu am învățat englezește și rusește numai citind cărți” poți să știi de mai înainte ce fel de engleză și rușească și-a însușit sau, mai de grabă, și-a fabricat! E incontestabil că cineva poate să ajungă să citească lucruri grele după „metoda literelor”, dar limba lui vorbită nu poate fi decât ne-englezească și ne-rusească. Și ceace e mai grav, limba ce și-a format astfel îl va împiedeca să priceapă limba cea adevărată așa cum sună ea în gura băștinașului. Pentru că e o curată imposibilitate să-și asimileze cineva *stress*-ul englez și rus, așa de formidabil de greu, numai prin lectura de texte istorice, adecă scrise în ortografia lor convențională („*spelling*”). Fiindcă — și lucrul îl vizualizează admirabil „coloana de accentuare” — aceste limbi au o accentuare dificilă de arătarea căruia ortografia nu se îngrijește cătuși de puțin. Ele s’ar putea numi ortografii vitrege față de accent. Și cea rusă e fără îndoială cea mai vitregă în această privință.

*

Pentru că noi nu putem citi nici în gând fără să accentuăm *lăuntric*: noi ne făurim, conduși mai ales de *stress*ul limbei materne — sau al limbilor streine pe care le cunoaștem (sau s’ar putea întâmpla și să nu le cunoaștem nici pe acelea cum trebuie) — va să

zică, noi ne făurim mental o accentuare personală une-ori cu totul anapoda (verkehrt!). Conform căreia vom distribui și fonii, cantitățile și intonația la fel de arbitrar. Cu alte cuvinte păsărismul fonic va merge mână în mână, sau de vreți aripă în aripă, cu păsărismul tonic (și tonetic), dând împreună diferite soiuri de „accent strein”, care în gradul lui acut e sinonim cu neinteligibilul

*

Contemplarea „coloanei” sugerează un corolar foarte util. Cu cât o ortografie e mai aproape de capătul de sus, „rusec” al coloanei cu atât mai mult atenție trebuie să dăm elementului dinamic al limbei respective, *cultivând accentul oareșicum pentru el însuși*. Dacă considerăm paralel cu „coloana” și „linia de fonicitate” vom vedea că sunt limbi — și ruseasca e tipică! — la care trebuie să cheltuim cu mult mai multă muncă pentru accent decât pentru materialul fonic. Limba noastră e una dintre acestea.

În adevăr streinul ce vrea să se apropie cât mai mult de idealul „românește ca un român” trebuie să se ostenească cu mult mai mult cu deprinderea ictusului nostru decât cu asimilarea fonilor noștri așa de puțini și relativ așa de ușori. (Vezi și schița treptelor deprinderii de a distinge prin auz odată cu fonii și locul just al accentului, schiță pe care am dat-o în al meu *Streinii și Sunetele Limbei Noastre din Țara Bârsei* Noemvrie 1929).

*

După cum s’a văzut principiul substituției fonetice (a fonilor) — adecă tendința de a substitui sunetelor limbei streine pe acelea ale limbei materne — își are echivalentul în principiul substituției tonice (a accentului) și tonetice, a intonației care e așa de legată de accent. De aceea orice român care nu are destulă deprindere e în chip firesc înclinat să accentueze în engleză ca în românește, *mai ales foarte înșelătoarele cuvinte de origine romanică*. Așa de ex. noi suntem ispitiți să apăsăm pe ultima în cuvântul care de fapt se accentuează pe a doua: „*advantage*”; ne vine să apăsăm (foarte greșit!) pe *-able*

-ible în cuvinte ca „*profitable, amiable, possible*” și nu arareori e greu să rezistăm tentației de a nu pune accentul pe *-ous* în cuvinte ca „*victorious, glorious*”. Și puțini dintre noi ar accentua corect „*philosopher, philosophy*”, dacă nu li s’ar atrage luarea aminte. Pricina pentru care persoane cari au locuit 25 ani în Anglia pot totuși să accentueze intolerabil e că ele au repetat timp de 24 de ani *Pidgin English*-ul pe care și-l croiseră singuri în cursul primului an petrecut pe Insulă.

Tot coloana ne arată că sub raportul ictusului (ca și al fonilor) nu toate limbile trebuiesc tratate la fel. Căci dacă accentul spaniol poate fi asimilat în câteva zile, se cer ani de zile ca cineva să se familiarizeze cu cel englez și — fără exagerare! — o viață întreagă ca să putem spune cu legitimă mândrie că stăpânim *udarenie*-a rusească!

Pitagora parcă a zis: „dați-mi un punct de sprijin în afară de pământ ca să-l pot răsturna”.

Ei bine un astfel de punct de răsturnare al întregii rostiri a unui cuvânt e indeobște accentul.

Există rare limbi, cu accentul (foarte) puțin tiranic.

Este una al cărei nume vi l’ăși putea spune numai când ași avea bani destui să mă reped la Londra pentru a-l căuta în comora „neo-alexandrină” a bibliotecii lui *British Museum* — când arareori visez un vis frumos îmi pare că mă aflu acolo, sub domul lui înconjurat de cețuri greu de deslușit ca însăși limba acelei bizare și minunate Insule. Există deci o limbă cu totul indiferentă pentru accent. Pentru ea e tot una dacă accentuezi *galepuno*, ori *galepuno*, *galepuno* sau *galepuno*! Din nefericire nu toate graiurile sunt la fel de îngăduitoare. Marea majoritate, aproape toate graiurile au accentul despotice.

Și atunci nu ne rămâne alta decât să ne străduim să cunoaștem lucrurile, după metoda științelor naturale, așa cum sunt; ca să le putem reproduce cât mai aproape de felul cum ele sună a avea în gura băștinașului.

Căci și în acest câmp vorba „singurul mijloc de-a învinge natura e să i te supui” e grăunte de curat aur scilicet.

Dr. I. Ol. Stefanovici—Svensk
Ph.D. dela „University of London”.

Situația zootehnică pe teritoriul județului Turda în ultimii 10 ani*

Incepând din anul 1919 dela stabilirea definitivă a granițelor României întregite, pe teritoriul județului, atât zootehnică, cât și serviciul sanitar veterinar, în decurs de 10 ani, a trecut prin schimbări enorme, în urma cărora azi putem afirma că am pășit pe terenul progresului. Atât forurile competente superioare, cât și mulți factori din acest județ, au dat o deosebită atenție și sprijin organelor sanitare veterinare pentru îndeplinirea îndatoririlor în legătură cu prosperarea creșterii animalelor. În urma reformei agrare, desființându-se proprietățile mari, comunele au ajuns în situația de a-și procura, prin greutăți enorme, reproducătorii masculini necesari. Aceste greutăți s'au delăturat prin înființarea fondului zootehnic județean, prin care s'a dat posibilitatea procurării reproducătorilor masculini și din alte ținuturi ale țării. Înființarea Camerelor Agricole a dus cu un pas și mai înainte dezvoltarea creșterii animalelor. În județul nostru, pe lângă înființarea unui depozit de tăurași, pe lângă împrumuturile date comunelor lipsite de mijloace prin distribuirea reproducătorilor în mod gratuit, se poate afirma, că creșterea animalelor a fost echilibrată, luând o dezvoltare deplină din punct de vedere cantitativ, după cum reiese din datele statistice următoare:

Statistica animalelor domestice din județul Turda în anii 1919 și 1928.

Plasa	Cornute mari							
	In anul 1919				In anul 1928			
	Bol	Tauri	Vaci	Tineret	Bol	Tauri	Vaci	Tineret
1 Cămpeni	1619	15	2930	2187	2179	20	4639	3630
2 Baia de Arieș	2653	26	413	2139	1650	6	1799	1409
3 Iara de jos	1673	37	3581	2341	1303	21	2171	1410
4 Mihaiu-Viteazul	2812	70	5606	4084	2363	51	4497	1566
5 Câmpia-Turzii	2799	32	2481	2617	2847	56	4618	1897
6 Ludoșul de Mureș	101	38	862	4366	2254	110	5513	2054
7 Turda oraș	595	12	574	866	530	68	1022	818
Total:	12253	230	16477	18900	3136	334	2425	12784

Plasa	Porci							
	In anul 1919				In anul 1928			
	Porci	Vieri	Scroafe	Tineret	Porci	Vieri	Scroafe	Tineret
1 Cămpeni	15	13	286	1134	98	31	406	1496
2 Baia de Arieș	326	26	985	1847	100	3	496	294
3 Iara de jos	317	24	843	537	92	33	545	945
4 Mihaiu-Viteazul	429	50	1338	3170	318	39	637	5127
5 Câmpia-Turzii	405	40	644	1554	214	28	512	1873
6 Ludoșul de Mureș	531	165	1965	4375	642	45	960	2935
7 Turda oraș	261	32	283	960	108	7	329	1684
Total:	2284	350	6354	6577	1572	186	3886	14323

Tablou recapitulativ.

Specia animalelor	Vite cornute mazi		Porcine		Cabaline		Ovine		Capre		Măgari	
	1919	1928	1919	1928	1919	1928	1919	1928	1919	1928	1919	1928
No. animalelor	47860	50513	15565	19957	5017	8341	137804	120441	4941	2839	175	163

Plasa	Cai							
	In anul 1919				In anul 1928			
	Cal	Armăsari	Iepo	Tineret	Cal	Armăsari	Iepo	Tineret
1 Cămpeni	1248	—	15	39	3306	2	28	42
2 Baia de Arieș	253	—	210	69	208	1	215	45
3 Iara de jos	370	1	216	46	265	4	284	33
4 Mihaiu-Viteazul	465	1	506	183	372	2	858	206
5 Câmpia-Turzii	164	—	229	69	293	4	512	152
6 Ludoșul de Mureș	255	4	327	187	342	10	491	155
7 Turda oraș	171	1	146	42	252	17	192	50
Total:	2926	7	1449	635	5038	40	2580	683

Plasa	Oii					
	In anul 1919			In anul 1928		
	Oii	Beieci	Tineret	Oii	Beieci	Tineret
1 Cămpeni	13741	331	2156	12682	918	1353
2 Baia de Arieș	25157	586	8759	12293	218	3629
3 Iara de jos	17764	484	234	11664	329	1864
4 Mihaiu-Viteazul	19557	484	4090	20142	522	4278
5 Câmpia-Turzii	10534	319	3449	15133	279	690
6 Ludoșul de Mureș	16210	673	8027	25218	336	2365
7 Turda oraș	3220	42	1997	2624	74	1622
Total:	106183	2919	28702	99855	2675	17911

Plasa	Capre				Măgari			
	In anul 1919		In anul 1928		In anul 1919		In anul 1928	
	Capre adulte	Tăperei	Capre adulte	Tăperei	Adulti	Tineret	Capătari	Adulti
1 Cămpeni	587	182	501	147	—	—	—	—
2 Baia de Arieș	1487	278	308	37	12	1	—	2
3 Iara de jos	1155	114	1161	36	—	—	1	4
4 Mihaiu-Viteazul	446	26	402	—	37	5	2	19
5 Câmpia-Turzii	513	67	49	—	13	2	—	24
6 Ludoșul de Mureș	35	2	8	—	33	4	—	35
7 Turda oraș	40	9	110	60	58	7	—	71
Total:	4263	678	2529	280	153	19	3	155

Din tabloul alăturat reiese, că numărul total al animalelor din anul 1928, în proporție cu statistica din anul 1919, se prezintă după cum urmează:

(Vezi tabloul recapitulativ).

Din datele arătate se poate constata, că descreșterea, în ce privește numărul animalelor domestice, se observă numai la ovine, ceea ce se explică parte prin

valorizarea mai intensivă a acestei specii de animale, parte în urma grasărei boalei de distomatoză în măsură mai mare în ultimii ani.

La cabaline — deși în războiul mondial a fost decimată în număr considerabil această specie — totuși se

vede un spor de 3324 bucăți în proporție cu statistica din 1919. Camera Agricolă în decursul ultimilor ani a arătat un deosebit interes în ce privește ameliorarea rasei cabalinelor, întreținând pe raza județului 4 stațiuni de montă cu toate cheltuielile necesare.

Situația epizootiilor

din județul Turda în intervalul dela 1918—1929.

Anul	Numărul animalelor moarte sau ucise pentru													Tuberculoză	Musca columbacă	TOTAL
	Dalac	Morvă	Febra aftoasă	Variolă	Exantem genital	Răie	Romgetul porcilor	Saepiticae-miae haemogigică	Pestă și pneumonia porcilor	Durină	Cărbune emfizematos	Turbare	Holera pas.			
1918	8	—	2	152	—	—	70	—	577	—	4	8	—	—	—	821
1919	6	1	—	80	—	—	29	—	121	—	2	8	—	—	—	247
1920	7	—	—	198	—	—	31	—	230	—	—	8	—	—	—	474
1921	4	4	—	120	1	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	142
1922	126	1	—	—	—	1	1	—	274	—	2	29	—	—	—	434
1923	58	—	—	20	—	17	—	—	94	—	1	16	—	—	—	206
1924	150	1	—	—	—	—	19	1	351	—	5	18	—	—	—	545
1925	116	3	—	—	—	—	173	1	1143	—	—	27	—	—	—	1463
1926	72	2	—	—	—	—	99	—	—	—	11	12	—	—	—	196
1927	57	—	—	—	—	—	4	—	16	—	3	18	—	—	—	92
1928	60	—	—	—	—	2	—	11	34	—	2	4	—	—	—	113

Din statistica arătată reiese, că epizootia de dalac începând din anul 1922 a luat o proporție mai mare pe raza județului până în anul 1926, când a început scăderea cazurilor în anii următori aproape la jumătate.

Morva solipedelor s'a ivit în 8 ani dearândul în formă sporadică până în anul 1926. Din acest an până azi neînregistrându-se nici un caz, județul se poate considera total îndemn de această expoziție.

Variola oilor a grasat începând din 1918 și încetând cu anul 1924.

Febra aftoasă s'a constatat ultima oară în anul 1918, ivindu-se din nou în vara anului 1929.

Epizootiile porcinelor și morbul de turbare a grasat în măsură mai considerabilă în anii 1920—1925.

În ce privește combaterea epizootiilor, Camera Agricolă a județului a luat hotărâri binefăcătoare, atât față de particulari, cât și față de interesul obștesc. Pentru de a încuraja proprietarii de vite la anunțarea cazurilor de epizootii, a acordat despăgubiri pentru peile de animale nimicite, suportându-se totodată și cheltuielile în legătură cu vaccinările preventive.

Statistica animalelor tăiate în abatorii.

Consumația cărnei, după cum se vede din statistica arătată, a luat o proporție mare începând cu anul 1921 și scăzând cu anul 1925, menținându-se cantitatea totuși aproape dublată în proporție cu consumația din anii 1918, 1919 și 1920.

Tablou

de animale tăiate în raza jud. Turda în decursul anilor 1918—1927.

Anual	No. animalelor bucate			
	Bovine	Oi mici	Porci	Capre
1918	2125	6964	1779	207
1919	2330	9692	3640	221
1920	2070	12536	4201	338
1921	7127	12318	4591	465
1922	8005	16900	4474	540
1923	8870	17096	4772	462
1924	7162	14488	4851	1504
1925	2103	5500	1115	50
1926	4721	15901	5789	132
1927	4092	15368	6198	413

Comerțul de animale și export.

Pe teritoriul județului sunt 13 localități autorizate pentru ținerea târgurilor de țară, dintre cari cele mai însemnate sunt târgurile de țară din Turda și Câmpeni, unde se desfășură comerțul în partea cea mai mare cu animale de origine din părțile muntoase ale județului.

După cum reiese din tabloul arătat, exportul bovinelor din gara Turda, începând cu anul 1923 a luat o dezvoltare cu mult mai intensivă decât în anul 1913 înainte de război. Dacă luăm în considerare exportul de bovine din anii 1924—1927 și 1928, constatăm că județul Turda în ultimii 10 ani, în ce privește comerțul de animale, joacă un rol important pe piețele orașelor Viena și Praga.

Tablou de exportul din anii 1913, 1918, 1928.

Anul	Bovine	Porci	Cai	Oi
1913	193	7384	—	—
1918	—	—	2028	859
1928	818	262	—	—

Regiuni Zootehnice.

Județul Turda în anul 1928, s'a împărțit, avându-se în vedere împrejurările geografice, în regiuni zootehnice, stabilindu-se în fiecare regiune rasa animalelor cari se vor prăsi în viitor. S'a hotărât o regiune a rasei Siementhal, care cuprinde teritoriul orașului Turda, plasa Mihalui Viteazul și părțile de sud ale plaselor Câmpia-Turzii și Ludoș, menținându-se teritoriul plasei Iara, Câmpeni și Baia pentru rasa Pinzgau. Pentru rasa podolică s'a stabilit partea de nord a plaselor Ludoș și Câmpia-Turzii.

În ce privește ovinele s'a stabilit regiunea oilor de rasa țurcană în plasele Iara, Câmpeni și Baia, iar rasa țigae în plasele Mihalui Viteazul, Câmpia-Turzii și Ludoș.

Rasa porcinelor e stabilită în două regiuni și anume: partea de sud și vest a plasei Câmpia-Turzii, tot teritoriul plasei Mihalui Viteazul, pentru porcinele producătoare de carne, iar restul teritoriului din județ pentru rasa mangalița, rasă mai potrivită pentru produsul unturii.

Personalul serviciului zootehnic și sanitar veterinar

Serviciul zootehnic și sanitar veterinar s'a îndeplinit pe teritoriul județului de către medici veterinari de stat și de către examinatorii de carne repartizați în comunele rurale.

În anul 1918 au funcționat pe teritoriul județului 6 medici veterinari (3 evrei și 3 maghiari). În anul 1929 funcționează 6 medici veterinari (1 evreu, 2 germani și 3 români).

Propuneri pe viitor.

Având în vedere, că în părțile locuite de moți, rasa bovinelor e în stare de degenerare, care împrejurare sporește în măsură considerabilă starea mizeră a populației, având în vedere, mai departe, că ajutoarele din partea Camerei Agricole a județului nu sunt nici pe leparte îndestulitoare pentru ameliorarea creșterii animalelor din aceste ținuturi, suntem de părere de a se expozera pentru aceste teritorii:

1. Subvenții de Stat:
  - a) pentru procurarea reproducătorilor masculini.
  - b) pentru ajutorarea întreținerii acelor;
  - c) pentru clădirea grajdurilor în centrele pășunatelor și a cătunelor.
2. Înființarea de sindicate pentru valorizarea animalelor, produselor de origine animală (lână, brânzeturi, etc).
3. Revizuirea loturilor zootehnice și estinderea lor în proporție cu numărul animalelor și cu starea materială a populației.
4. Reparația drumurilor și înființarea de noi căi de comunicație către centrele de târguri de animale din județ și jur, prin cari mijloace regiunea locuită de moți s'ar putea aduce pe calea dezvoltării în ce privește creșterea rațională a animalelor domestice, care este singurul mijloc de a ameliora starea mizeră a acestei populații decorate cu atâtea merite istorice.

Ioan Mochan, medic veterinar primar.

HEINRICH HEINE

SFINXUL*

*E vechiul cântec plin de basme,
Tei răspândesc aromă,
Iar raza minunată a lunii
Spre vrajă sufletu mi-l chiamă.*

*Și cum mă adânciam în codru,
Un cântec de priveghitoare
De sunete umplu văzduhul.*

*E un cântec de dor și-'nduioșare:
Un cântec de dragoste ce doare,
De lacrimi și de bucurie,
Un chiot trist, un plâns vesel,
Ce visele-mi uitate 'nvie.*

*Și cum înaintam agale,
În drum îmi răsări deodată
Un vechiu castel cu turnuri 'nalte,
O casă veche și uitată.*

*Peste tot, ferestre închise
Și o tăcere mohorită;
Părea un trist lăcaș al morții
Casa cea părăsită.*

*La poartă sta un Sfinx, — amestec
De spaimă și de mbătăre —
Un leu semeț, la trup și ghiare
Dar, femeie 'mbietoare*

La cap și sin.

*Privirea albă,
Era sălbatecă ispită,
Pe buzele, arcate, mute,
Zămbia plăcerea, dăruiată.*

*Privighetoarea, — atât de dulce
Cânta, că n'am mai fost în stare
Ispita s'o înfrunt... Dar când cu sete,
Sărutai femeia 'ncântătoare,*

*Eram pierdut, căci piatra prinse viață,
Recea marmoră 'ncepu să ofteze;
Sorbia aprinsul foc al sărutării
Și parcă nu voia să înceteze.*

*Aproape să-mi înnece răsufierea,
Voluptos sărutul cald sorbindu-l,
Cu patimă mă prinse-apoi în brațe
Cu ghiarele-i biet tușu-mi sfășindu-l.*

*Tortură caldă, dulce suferință,
Durere și plăceri nemăsurate;
Pe când mă desfăta fiorul buzei,
Sângeram sub ghiarele 'nceștate.*

*Cânta priveghetoarea: „O, sfinxe,
Care 'ntruchipezi iubirea,
De ce în veci cu chin de moarte
Îți împreuni fericirea?”*

*„O, Sfinx frumos, desleagă-mi taina
Ce mă chinuie-atât de-amarnic;
Și mă tot trudesc s'o aflu
De mii de ani, zadarnic”.*

*) Prefață la „Cartea Cântecelor“.

Trad de

I. Constantinescu-Delabaia.

FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI

O gravă problemă de stat

Până în toamna aceasta problema supraproduției intelectualilor a umplut de griji doar pe câțiva observatori atenți ai evoluției noastre sociale, obișnuți să răsfoiască statistici și să compare realitățile dela noi cu cele din străinătate. De astădată ea a izbit pe mulți în însăși existența lor; i-a trezit din mirajul unei vieți liniștite, pe care l-a mângâiat în cursul anilor de școală și i-a pus în fața unei situații, fără ieșire. Aproape nu întâlnești astăzi intelectual român, care să nu-ți amintească de această problemă, clasând-o printre cele mai dificile probleme de stat. Un publicist de-al nostru, obișnuit prin lungi studii sociale cu realitățile românești, a așezat-o alături de reforma agrară.

Pricina acestei unanime îngrijorări este marele număr de licențiați în litere, cari au rămas fără catedră în toamna aceasta. Niciodată nu ni-s'a pus înaintea o cifră atât îngrijorătoare. La inspectoratul din Cluj, pentru 90 de locuri vacante 1600 de cereri..., la București cam tot așa. Adevărul l-am putut verifica, de nenumărate ori, înșine, întâlnind pe acești nenorociți pe străzile Clujului, cu ultimii poli strănși, grijulii, în fundul portmoneului.

Cifrele acestea au speriat pe toți. Dar realitățile sunt cu mult mai groaznice, decât cuprinsul lor. Supraproducția intelectualilor nu privește numai categoria dascălimii; ea ne apare acolo, atât de amenințătoare pentru că datele au fost concentrate la un minister. Ea e însă aproape tot atât de mare și în celelalte categorii de intelectuali, îndeosebi în cele salariate de stat. Intelectuali amenințați să rămână fără o coajă de pâine, unii la sfârșitul anilor de studiu, alții la mijlocul lor, puși în imposibilitate de a continua — sunt tragedii cotidiene, în orașele și satele noastre.

Care să fie mijlocul prin care am putea înlătura acest semn de primejdie de pe orizontul nostru social? Soluții s'au dat multe și variate, — aproape fiecare publicist s'a simțit dator să dea una... Cele mai multe sunt însă parțiale, sau simple paliative. Într'adevăr soluția cea mare nu poate fi dată decât de un mare om de stat, atât e chestiunea de complexă și de gravă. Anglia și Germania au deasupra capului lor problema șomajului muncitorilor. Ea răstoarnă guverne, ține societatea într'o criză permanentă. Noi avem problema șomajului intelectualilor. Și poate nu va trece

mult până când vor cădea guvernele din pricina ei... Deaceia reforma cea mare nu trebuie să mai întârzie.

Dorința noastră e ca această reformă să aibă la temelie spiritul democrației. Să nu rezolvăm problema în așa fel, încât funcțiile intelectuale, și intelectualitatea în genere, să devină un apanaj al câtorva privilegiați ai banului sau înrudiți cu Ierusalismul. Să lăsăm drum liber valorilor de pretutindeni să se ridice. Să le căutăm, să le încurajăm, să le ajutăm. Să nu stăvilim acest splendid efort spre lumină, care țâșnește din toate staturile societății noastre și care e una din marile noastre nădejdi și bucurii.

Aceasta să fie cea dintâi poruncă a reformei. A doua să fie grija de toate necesitățile statului român. Aici a fost marea greșală, tâmpa lipsă de prevedere a guvernelor noastre. Ele au lăsat să năvălească intelectualii numai spre carierele funcționărești. Deaceia avem azi iluzia supraproduției, când, de fapt, dacă am raporta clasa intelectualilor la celelalte clase sociale, am vedea că ea nu e nici pe departe satisfăcătoare ca număr. Marele val al inteligenților trebuie abătut pe toate drumurile spiritului și bogățiilor românești. El să fie ca o revărsare a Nilului: să facă să crească spicul bun oriunde este un pământ care să-l hrănească.

Horia Trandafir.

Articolul 19... Dintre tot cece s'a discutat și s'a hotărât — ca totdeauna mai mult s'a discutat decât s'a hotărât — în actuala sesiune a Societății Națiunilor mai mult trebuie să ne opresc atențiunea, îndeosebi nouă, Românilor, chestiunea articolului 19 a pactului Ligii, adusă în discuție de delegatul Chinei. Pentru problema păcii e destul de important și stadiul în care s'a ajuns cu arbitrajul, crescând numărul statelor care au aderat la el; pentru noi e importantă și soluția care s'a dat veșnicei probleme a optanților — soluție care credem că va duce-o la o rezolvire definitivă. Dar, mai mult decât toate acestea trebuie să ne fie un *memento* chestiunea ridicată cu atâta îndărătnicie, de diplomatul cu ochi pieziși și glas stâns al țării oamenilor cu chieă.

În ședințele oficiale ale Ligii s'a vorbit puțin despre această delicată chestiune. Din toate părțile s'au ridicat palme, care să astupe gura chinezului... Dintre ele cea mai energică a fost a dlui Titulescu, a cărui genială inteligență e gata oricând să dea răspunsul potrivit, oricât de surprinzătoare și de gravă ar

fi chestiunea intervenită în discuție.

În culisele Ligii s'a vorbit mult însă de problema ridicată de omul cu ochii pieziși și mai ales a curs multă cerneală în presa foștilor noștri dușmani. Chiar ziarele noastre minoritare nu uitau niciodată să o așeze în fruntea paginii întâiu, în fiecare dimineață. Într'o formă inocentă, se 'nțelege, mulțumindu-se, de multe ori, cu o simplă reproducere a telegramelor oficiale. Dar obsedenta repetare a telegramelor avea un tâlc întemeiat, pentru cine știe să citească printre rânduri.

Intreaga opinie publică a statelor învinse a salutată intervenția chineză drept primul atac împotriva tratatelor de pace. Până acum toți au știut că nu e încă timpul să se atace această chestiune în incinta dela Geneva. Se simțea cercul învingătorilor prea strâns și solid. Se părea că un astfel de glas ar fi imediat înăbușit, că ar fi aproape imposibil de a rosti cuvinte atât de îndrăznețe în fața delegaților de pretutindeni. Și iată că un reprezentant al îndepărtatului Răsărit a rupt tăcerea... E adevărat că gura lui a fost închisă... foarte diplomatic. Dar el a avut curajul de a face începutul. A aruncat prima piatră... Contele Apponyi și d. Stresseman pregătesc vecelealte. Pregătesc berbecii cari să spargă zidul sfânt. Diplomații români pregățiți-vă, ureați-vă pe zid, străbateți zarea cu privirea, veghiați zi și noapte. Faceți-vă datoria, pentru ca dreptul nostru să fie apărât de luminile inteligenței. Nu așteptați să vină vremea să-l apăram noi, cei mulți, cu viețile noastre!...

Roumanie, terre latine... Au trecut doi ani de când într'una din sălile Sorbonci, un gazetar francez, în fața unui mănunchiu de ascultători streini și români, vorbea despre țara și nația mea cu atâta însuflețire, cu atâta căldură în graiu și largime în gest, încât parcă mă jenam de atâta laudă. Parcă Michélet însuși s'a trezit de sub lespede de marmoră dela „Père Lachaise“ și a revenit să mai grăiască odată în graiul lui inspirat despre Latinii dela Dunăre, pe care el îi iubea ca pe copiii lui. Gazetarul se numia G. Peytari de Faugères. El străbătuse odată pământul românesc și a rămas euerit pentru totdeauna de locurile și de oamenii dela noi. Miracolul acestui colț de latinătate, trecut teafăr prin năpăstuirile veacurilor l-a înărmurit și pe el cum s'a întâmplat și cu alți compatrioți de-ai lui.

După un an am avut prilejul să ascult pe înflăcăratul gazetar vorbind, tot atât de inspirat la Cluj. El a revenit să-și vadă locurile și oamenii dragi, să-și întregească impresiile și informațiile pentru a scrie odată o carte asupra celor simțite și văzute.

Cartea ne vine acum. Ea se cheamă Roumanie, terre latine și e apărută în editura „La Revue Mondiale“ din Pa-

rrs. Dela un capăt la altul ca se stră-
bătută de suflul inspirat pe care l-am
cunoscut pentru întâia oară în conferin-
ța dela Paris. Îndosebi în capitolele
în care se vorbește despre Farmecul rom-
mân, țărânul român, orașele românești:
Clujul, orașul științei, Craiova, orașul
alb, București, orașul oriental.

Pe lângă acestea însă autorul vor-
bește, în termeni mai potoliți, de viața
politică a României de după războiu, de
relațiile noastre cu minoritățile și cu
vecinii. Sunt pagini acestea de mare
preț pentru luminarea streinătății asu-
pra evoluției noastre politice din ulti-
mul deceniu. Ele cuprind evenimente
pe lângă cari toți am trecut fără să ne
dăm seama că azistăm la momente cari
se încadrează în istorie. Părerea noas-
tră e că dl Peytari de Faugères le pri-
vește cu un ochi înțelegător și iubitor de
adevăr. Ele dovedesc că dsa ne urmă-
rește cu atențiune de mult timp și se
bucură de intrarea noastră în rândul
statelor democratice. În tot cazul strei-
nătatea se găsește în fața unui alt
punct de vedere asupra evenimentelor
dela noi. Prea a fost monopolizată pro-
paganda noastră de anumite cercuri po-
litice interesate, deaceia streinătatea e-
ra atât de confuz informată. Adevărul,
fie el și dureros, face totdeauna mai bu-
ne servicii decât o mineiună, oricât de
„nobile“ ar fi intențiile celui care o
rostește.

Panaî Istrati ne anchetează... Am aș-
teptat cu multă neliniște „ancheta“ asu-
pra durerorilor incidente dela Lupeni,
cu care s'a însărcinat prietenul muncito-
rilor, Panaî Istrati. Cunoșteam istoria
plină de zigzaguri a vieții acestui scriitor
ridicat la glorie dintr'un mare naufragiu
al vieții. Am urmărit convertirile
lui repetate, făcute totdeauna cu prea
mult zgomot. De aci neîncrederea în
atitudinea pe care va lua-o față de ne-
noroocirea dela 6 August.

Presimțirea ne-a fost verificată pe
deasupra de măsură. Reportagiile pu-
blicate de *Lupta* sunt creațiuni ale fan-
taziei dsale, extrem de jignitoare pentru
noi. Dsa poate da drumul imaginației
ă descrie pe desmoștenii drumurilor dar
să ne lase în pace durerile noastre, să
nu mai toarne spirt pe foc. Care din-
tre noi nu s'a cutremurat de revoltă la
citirea afirmațiilor dsale că soldații au
fost îmbătați pentru a trage, că întâiul
care a tras a fost însuș prefectul. Să
serii cu atâta ușurință acuzații atât de
grave, însemnează să fi rob al unei fan-
tezii detracate — dacă nu al unor înte-
rese dușmane nației noastre. Panaî Is-
trati a spus doar, odată, că iubește acest
pământ și acești oameni în mijlocul că-
roră a văzut lumina zilei. Dacă în acest
fel vrea să-și dovedească dragostea —
să ne slăbească...

Red.

Adresa abonatului:

UNIVERSITÉ DE NANCY

FACULTÉS DE DROIT, MÉDECINE,
SCIENCES, LETTRES, PHARMACIE

Instituts techniques conduisant au diplome d'ingénieur:

CHIMIQUE, ELECTROTECHNIQUE ET DE MÉCANIQUE APPLIQUÉE,
AGRICOLE ET COLONIAL GÉOLOGIE APPLIQUÉE, COMMERCIAL,
DENTAIRE, SÉROTHÉRAPIQUE, ECOLE SUPÉRIEURE DE LA MÉTAL-
LURGIE ET DE L'INDUSTRIE DES MINES, ECOLE DE BRASSERIE
Les diplomes d'Ingénieur délivrés par l'Université de Nancy
sont enregistrés au Ministère de l'Instruction Publique

**Maison des Etudiants du Parc de Monbois
Restaurant Universitaire**

ETUDIANTS ETRANGERS: ENSEIGNEMENT SPECIAL DU FRANCAIS

Préparation aux Examens de l'Alliance Française

COURS DE L'ANNÉE SCOLAIRE: 3 NOVEMBRE — 1er JUILLET
COURS DE VACANCES: 9 JUILLET — 1er OCTOBRE

Diplomes d'Etudes francaises

Relations avec des Familles françaises assurées par un Comité de Patronage
Pour tous renseignements, s'adresser à l'Office de Renseignements
de l'Université, 13, Place Carnot

**Cassa de Păstrare și Banca
de Credit din Cluj Soc. An.
Cluj, Piața Unirii No. 7.**

**Capital social:
85 milioane lei**

SUCURSALE:

**DEJ, SÂNMĂRTIN,
ALBA-IULIA, TG.-
MUREȘ, ORADEA.**

*Face toate operați-
unile bancare în mo-
dul cel mai avantajos*

*Bancă autorizată pentru
valute. - Antrepozit
lângă calea ferată.*

INSTITUTE AFILIATE:

*Cassa de Păstrare din Tur-
da-Arieș în Turda; Banca
Economică și Cassa de Pă-
strare din jud. Alba, Alud;
Banca Poporală S. A. în
Huedin; Banca de Credit
din Gherla S. A. în Gherla;
Cassa de Păstrare din ju-
dețul Odorhelu Soc. Anon.
în Odorhelu; Cassa de Pă-
strare și Credit din Gheor-
glu și jur Societate Ano-
nimă în Reghinul-Săseșc.*

**„SCHMOLLPASTA“
S. A. Brașov**

**Fabrică de cremă de ghețe
Premiată la 30 de expoziții**